

јул 2010. | број

15

ТУЖИЛАЧКА реч

Гласило Удружења
тужилаца Србије



ЗАЈЕДНИЧКА ИЗЈАВА председнице Државног већа тужилаца и председника Управног одбора Удружења тужилаца страна 06

Реформа закона о кривичном поступку

страна 18

Помоћ коренитим
реформама

страна 16

Кривичноправна
заштита животне
средине у ЕУ

страна 29

Опстанак
страна 60

ТУЖИЛАЧКА реч

Гласило Удружења
тужилаца Србије



Издавач:
Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије,
Грачаничка 18, Београд
Главни уредник:
Миодраг Плазинић
Заменик главног и одговорног уредника:
Звонко Маринковић
Стручни консултант:
Момир Илић
Лектор:
Момир Илић
Визуелни концепт и дизајн:
coma | communications design
Штампа:
Оригинал
Тираж:
600 примерака

Адреса редакције:
Грачаничка 18, Београд
Телефон/факс:
011 / 3031 909
e-mail:
udruzenjetuzilacasrbije@gmail.com

www.uts.org.rs

Бесплатан примерак

oebs Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Misija u Srbiji

Штампање овог информатора омогућила је Мисија ОЕБС у Србији.
Ставови изражени у овој публикацији припадају искључиво ауторима и
не одражавају нужно и ставове донатора.

Уводне речи

04, 05

Заједничка изјава

06

Између два броја

08

Помоћ коренитим
реформама

Ивана Рамадановић

16

Реформа закона о
кривичном поступку

Драгослав Милановић

18

Сузбијање еколошког
криминала

Светлана Парезанин

23

Кривичноправна
заштита животне
средине у Европској
унији

професор др Александра
Чавошки

29

Улога и значај
дисциплинског
тужиоца

Ранко Јерковић

35

Примена института
одлагања кривичног
гоњења

Весна Остојић

39

Стални ктитеријуми
за вредновање рада у
тужилаштво

Биљана Силађи

44

Стални критеријуми
за вредновање рада
јавних тужилаца

Владимир Перуновић

47

Службе за помоћ и
подршку оштећенима и
сведоцима

Јасмина Илић

52

Занемарљива примена
споразума о признању
кривице

Соња Нешић

57

Опстанак

мр Јасмина Киурски

60

ДА ЛИ ЈЕ ПРОШЛО ВРЕМЕ ВЕЛИКИХ ПОТРЕСА У ПРАВОСУЋУ?

Поштење, искреност и исправан пут

Стара Грчка, колевка модерне Европе, културе и демократије, имала је веома богат митолошки живот. У том свету своје место је пронашао и јунак који је био осуђен да велику камену громаду гура уз планинску стрмину, како би је поставио на врх. Но, сваки пут када би се приближавао врху, камена кугла би му се измакла и суновратила у подножје. Покушавао је изнова и изнова, али без успеха.

Наравно, реч је о Сизифу који је постао познат по персонификацији узалудног посла. Многи су се усудили да активности Удружења тужилаца Србије, током процеса избора и непосредно након њега, упореде са Сизифовим послом. Али, многи и заборављају да су Сизифа богови казнили зато што је био веома лукав и варао људе. Насупрот томе, вођа Удружења био је поштен став, чије су главне одлике велика посвећеност и искрена жеља да се пружи свесрдна помоћ неизабраним колегама, а да сам процес избора буде подигнут на виши ниво како у наредном периоду не бисмо имали турбуленције у правосуђу. Да ли је брдо уз које смо гурали камен било ниже, или је терет био мањи, тек Удружење је истрајало у свом науму и, за разлику од митолошког јунака, изгурало ствари до краја. Оглас којим Државно веће тужилаца отвара додатних осамдесет места за заменике јавних тужилаца, као и њихово прихватање предлога које смо им упутили, јасан су показатељ исправности пута којим смо кренули и снаге аргумената којима располажемо.

Изузетан значај у нашој борби имала је одлична сарадња са Друштвом судија Србије, али и велико разумевање наших пријатеља и колега из

иностранства. Посета Бриселу и састанак са делегацијама Европске комисије и Парламента, одају јасан утисак о важности тренутне ситуације у српском правосуђу, али истовремено показује поштовање које је Удружење заслужило и ван граница наше земље.

Након изразито бурне прве половине године, надамо се да ће лето донети мали предах и да ћемо, након одмора, у септембарском броју часописа писати искључиво о темама из наше области, без оптерећења и бојазни од неких нових потреса у правосуђу.

Петнаести број часописа доноси текстове о кривично правној заштити животне средине у Европској унији, затим о улози дисциплинског тужиоца где се указује да његово постојање треба прихватити као коректив и помоћ приликом отклањања блажих или озбиљнијих неправилности у раду, текст о сузбијању еколошког криминала који говори о активностима на формирању Мреже за борбу против еколошког криминала при Министарству животне средине и просторног планирања, као и низ стручних текстова које ћете, верујем, читати са задовољством.

УРЕДНИШТВО



Поштоване колеге,

Реформски процеси у правосуђу неизбежно указују на потребу даљег развијања и јачања нашег кривичног законодавства. Самим тим, неизбежна је и потреба даљег усклађивања законских прописа Републике Србије са правом Европске уније у циљу јачања сарадње са државама чланицама.

Предстоји нам интензивна активност на усклађивању закона (Кривични законик, Законик о кривичном поступку, Закон о одговорности правних лица за кривична дела, Закон о спречавању прања новца, Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима проистеклим из кривичног дела, Закон о извршењу кривичних санкција...) кроз примену нових законских одредаба, и кроз нове институте који ће у пракси олакшати рад и сарадњу са државама чланицама Европске уније. То ће, наравно, имати за резултат и нашу лакшу имплементацију у европски правни систем.

Самим тим нужна је измена, у првом реду процесних закона, који ће поједноставити и убрзати поступања правосудних органа у циљу побољшања ефикасности и резултата рада.

Удружење тужилаца Србије је, као и тужилачка организација у целини, у претходном периоду указивало, а то и данас чини, на потребу измене ЗКП-а увођењем више пута најављиване тужилачке истраге. Удружење је овом институту указало посебну пажњу. Организоване су едукације, конференције и округли столови, и јасан је став тужилаштва да смо спремни за овај стручни изазов уз обезбеђење одговарајућих услова од стране државе.

Наши сарадници и аутори су у овом броју „Тужилачке речи”, у складу са наведеним тенденцијама, посветили пажњу појединим сегментима законодавства Европске уније – поједностављеним формама поступања, одлагању кривичног гоњења, споразуму о признању кривице, појавним облицима насиља, значају и улози дисциплинског тужиоца...

Користим прилику да позovem чланове Удружења и остале поштоване колеге да допринесу раду и унапређењу стручне тужилачке праксе кроз различите активности Удружења (округле столове, едукације, стручне расправе...). Такође, наша „Тужилачка реч” је отворена за ваше стручне радове, сугестије и мишљења и добре примере из праксе.

МИОДРАГ ПЛАЗИНИЋ

Главни уредник

ЗАЈЕДНИЧКА ИЗЈАВА председнице Државног већа тужилаца, Загорке Доловац и председника Управног одбора Удружења јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, Горана Илића о мерама за примену европских стандарда у наставку процеса избора носилаца јавнотужилачке функције и избору сталног састава Државног већа тужилаца (у даљем тексту заједничка изјава)

У Београду. 18. јун 2010.

Полазећи од члана 1. Устава Републике Србије који, поред осталог, каже да је Србија држава заснована на припадности европским принципима и вредностима, Препоруке Комитета министара СЕ 2000 (19) о „Улози јавних тужилаца у кривичноправном систему” писма председника Европске комисије Мануела Бароса од 27. априла 2010. године, председници Друштва судија Србије, председнику Европског Удружења судија и тужилаца „Медел” (у даљем тексту „Медел”) и председнику Управног одбора Удружења јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, одговора Штефана Филеа на посланичко питање број Х-2637/10 Луиђија де Магистриса упућеног Европској Комисији (Предмет: Независност судства у Србији), председница Државног већа тужилаца (у даљем тексту ДВТ) и председник Управног одбора Удружења јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије (у даљем тексту Удружење) констатују потребу утврђивања и спровођења мера за примену европских стандарда у наставку процеса избора носилаца јавнотужилачке функције и поступку за избор сталног састава Државног већа тужилаца.

Смисао мера је да се обезбеди транспарентност, објективност и контрадикторност поступка избора јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца по конкурсима објављеним у Службеном гласнику РС, 28/10 од 30.4.2010. године (у даљем тексту наставак избора), доследна примена Закона о јавном тужилаштву („Службени гласник РС” бр. 116/2008. 104/2009)), као и да се осигура

непосредно, тајно и слободно изјашњавање јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца у поступку за избор чланова ДВТ-а из реда јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца.

Председница Државног већа тужилаца Загорка Доловац и председник Управног одбора Удружења јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, Горан Илић саглашавају се о следећим мерама:

1. Да се у наставак избора јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца унесу нови елементи који обезбеђују транспарентност, објективност и контрадикторност поступка као и доследну примену одредби Закона о јавном тужилаштву о избору јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца.
2. Нови елементи поступка садржани су у Предлозима за наставак процеса избора заменика јавних тужилаца које је Удружење упутило ДВТ-а. 22.3.2010. године. Предлози подразумевају да се у наставку избора ДВТ-а најпре одлучује о пријавама на конкурс неизабраних јавних тужилаца и заменика (право првенства при одлучивању). Затим, да у раду седнице када се одлучује о неизабраном носиоцу јавнотужилачке функције учествује јавни тужилац који је у периоду 2006—2009. године био старешина неизабраног носиоца јавнотужилачке функције. Уколико старешина није изабран на општем избору 2009. године, у раду ДВТ-а ће учествовати заменик Републичког јавног тужиоца који је ту функцију обављао у периоду 2006—2009. године. Јавни тужилац, односно заменик Републичког јавног тужиоца дужан је да обави разговор са кандидатом и да

на седници ДВТ -а образлаже чињенице о стручности, оспособљености и достојности кандидата. Неизабрани јавни тужиоци и заменици, који и у наставку избора не буду изабрани имају право на индивидуализовано образложење одлуке о неизбору.

3. У наставку избора примењиваће се одредбе Закона о јавном тужилаштву, које се односе на избор јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца и које ће додатно осигурати транспарентност, објективност и контрадикторност поступка наставка избора (разговор са кандидатима и сл), као и Правилник о критеријумима и мерилима за оцену стручности, оспособљености и достојности у који ће бити унета нова правила поступка (заступник и сл.)

4. Наставак избора ДВТ ће довршити до 30. јула. По окончању поступка Европско удружење судија и тужилаца „Медел”, заједно са ДВТ-ом и Удружењем изнеће јавну и коначну оцену транспарентности и објективности наставка избора. Пре коначне оцене, на састанку Управног одбора МЕДЕЛ-а 2. и 3. јула 2010. године, председник УО Удружења упознаће Управни одбор „Медела” са садржином Заједничке изјаве и мерама које су релизоване у међувремену.

5. Јавну и коначну оцену транспарентности и објективности наставка избора, председника ДВТ-а и председник Управног одбора Удружења изнеће и на заједничкој конференцији за штампу на коју ће бити позвани и представници „Медела”.

6. У току јула месеца представници ДВТ-а и

Удружења ће договорити начин на који ће се и након јула 2010. године пружати материјално обезбеђење неизабраним јавним тужиоцима и заменицима јавних тужилаца и то до окончања поступка пред Уставним судом, по уставним жалбама и жалбама из чл. 161. Устава Републике Србије. Пошто се представници ДВТ-а и Удружења, а након консултација са институцијама ЕУ сагласе о начину пружања материјалног обезбеђења неизабраним јавним тужиоцима и заменицима јавних тужилаца, о томц ће обавестити Министарство правде.

7. Један број заинтересованих, а неизабраних јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, који нису изабрани ни у наставку избора, биће ангажован на пословима саветника и тужилачких помоћника. Ова мера ће се спровести у току августа и након договора о ДВТ-а и Удружења о потребама за ангажовањем на пословима саветника и тужилачких помоћника.

8. По окончању наставка избора, обавиће се избори за чланове сталног састава ДВТ-а, из реда јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца. Државно веће тужилаца ће већ у току јула и августа приступити првим изборним радњама за избор чланова сталног састава Државног већа тужилаца.

9. Представници ДВТ-а и Удружења испитаће да ли је неопходно, да се пре избора за чланове сталног састава ДВТ-а приступи изменама и допунама Закона о Државном већу тужилаца и Закона о јавном тужилаштву.

10. Затим ће ДВТ-а усвојити подзаконске акте којим се

разрађују правила избора чланова сталног састава ДВТ-а, сагласно Закону о Државном већу тужилаца.

11. Текст предлога подзаконских аката саставиће Посебна комисија. Чланове Посебне комисије изабраће ДВТ-а, и то тако што ће у Посебну комисију изабрати и један број јавних тужилаца и заменика на предлог Удружења.

12. Приликом сачињавања аката Посебна комисија ће посебно водити рачуна да се у акте унесу одредбе које обезбеђују непосредно, тајно и слободно изјашњавање.

13. Једну седницу Комисија ће посветити питању учешћа неизабраних јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца у изборима за стални састав ДВТ-а.

14. Пошто Посебна комисија буде предложила подзаконске акте, а Државно веће тужилаца их усвоји, приступиће се образовању Изборне комисије. У састав Изборне комисије ДВТ ће изабрати и представнике Удружења.

15. Изборна комисија ће омогућити посматрачима изборног процеса из Удружења и других релевантних организација да прате целокупан поступак за избор чланова сталног састава ДВТ-а.

16. Избори за чланове сталног састава ДВТ-а окончаће се на касније до краја новембра 2010. године.

З. Доловац
ЗАГОРКА ДОЛОВАЦ

Председница Државног већа тужилаца

Горан Илић

Председник УО Удружења тужилаца

Залагање за права неизабраних тужилаца

Борба за права неизабраних тужилаца, упознавања представника Европске уније са стварним стањем у правосуђу у Србији после прошлогодишњих одлука Врховног савета судства и Државног већа тужилаштва, спровођење пет нових пројеката, организовање округлих столова, конференција и презентација, као и издавање публикација, обелижили су активност Удружења тужилаца и заменика тужилаца између два броја „Тужилачке речи”.

Посета Европском парламенту

Нејасноће у процесу избора судија, јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, као и тежња наше земље да постане чланица Европске уније, наметнула је потребу да се о постојећим проблемима изјасне и представници Европске уније. У циљу упознавања представника Европске уније са стварним стањем ствари у правосуђу у Србији, у

Бриселу је ботавила делегација састављена од представника Друштва судија Србије и Удружења тужилаца Србије. У делегацији су били Драгана Бољевић, председник Друштва судија Србије, Омер Хаџиомеровић, потпредседник Друштва судија Србије, Горан Илић, председник Управног одбора Удружења тужилаца Србије и Марина Матић, експерт за стратешки развој Удружења тужилаца Србије.

Током посете Бриселу, представници делегације имали су организоване састанке са представницима Европске комисије и представницима Европског парламента.

Састанак са представницима Европске комисије одржан је 12. маја 2010. године. Састанку су присуствовали Тереза Соблески, генерални директорат за проширење, шеф Одељења за Србију и Црну Гору, Волфганг Нозар, генерални директорат за проширење, Адриен Паризо, генерални директорат за правосуђе, Кристијан Ланг, генерални

секретар МЕДЕЛ-а, Драгана Бољевић, председник Друштва судија Србије, Омер Хаџиомеровић, потпредседник Друштва судија Србије, Горан Илић, председник Управног одбора Удружења тужилаца Србије. Драгана Бољевић је информисала присутне о догађајима у српском правосуђу који су се догодили након извештаја МЕДЕЛ-а из фебруара 2010. године, као и о писму господина Бароса које је упућено Друштву судија Србије и Удружењу тужилаца Србије. Наведени су и предлози које је Удружење тужилаца Србије упутило Државном већу тужилаца (ДВТ). Од ДВТ је затражено да донесе одлуку о повећању броја заменика јавних тужилаца, да распише конкурс у коме би неизабрани тужиоци имали предност, треће, затим да ДВТ, пре него што приступи изборном процесу, успостави нека правила изборног процеса, као и да све стране које су учествовале у изборном процесу јавно дају процену тог процеса.

Састанку са представницима Европског парламента присуствовали су Ђани Питела, први потпредседник Европског парламента, као и посланици Луиђи де Магистрис, Берлингауер, Карлос Коељо, Пиер Антонио Панзери, Кинга Генц, Тања Фајон. Састанку су присуствовали и Вито Монети, председник МЕДЕЛ-а, Кристијан Ланг, генерални секретар МЕДЕЛ-а, Драгана Бољевић, председник Друштва судија Србије, Омер Хаџиомеровић, потпредседник Друштва судија Србије и Горан Илић, председник Управног одбора Удружења тужилаца Србије.

На овом састанку господин Монети је представио ситуацију у вези са реизбором судија и тужилаца у Србији, а затим је госпођа Бољевић информисала представнике Европског парламента о реформи правосуђа у Србији и о успостављању нове мреже судова. Након што су презентоване чињенице о реформи правосуђа у Србији, господин Питела је извео следеће закључке:

- да ће Европски парламент припремити саопштење о стању у правосуђу у Србији;
- да ће бити формирана стална контакт група за размену информација о реформи правосуђа у Србији (чланови контакт групе су сви учесници састанка);
- да ће Парламент тражити информације од Европске комисије о резултатима мисија из фебруара и маја 2010. године.

Захваљујући посети Бриселу, створен је стални и директни контакт између представника Европске уније (Европске комисије и Европског парламента) и струковних удружења судија и тужилаца из Србије. На овај начин омогућиће се стална размена информација, као и услови да се чује глас струке, што је у процесу реформе правосуђа од изузетног значаја.

Долазак Комисије ЕУ
Комисија Европске уније боравила је 26. маја у Београду, где се састала са представницима српског правосуђа.

На дневном реду разговора са српским званичницима није била независност Уставног суда, већ питање како обезбедити пун легитимитет тела и њихових одлука у том погледу. Европска комисија је указала на то да сва тела – Уставни суд, Високи савет судства и Државно веће тужилаца – треба да раде у пуном саставу. Такође, Комисија је указала и да критеријуме за избор судија и тужилаца, пре свега оних који се односе на достојност, треба поткрепити јасним и неоспорним доказима.

Нови конкурс

Након завршеног реизбора судија и тужилаца, Удружење је наставило са борбом за права неизабраних тужилаца. После бројних сусрета са Друштвом судија Србије и заједничких конференција за штампу, као и посете делегације МЕДЕЛ-а, Удружење је упутило Државном већу тужилаца образложено мишљења о потреби повећања броја заменика јавних тужилаца са проценама

и предлозима. Приликом анализе потребе повећања броја заменика јавних тужилаца, Удружење је имало у виду два критеријума. Први критеријум се односи на број примљених предмета у 2009. години и број новоизабраних заменика јавних тужилаца, а у односу на норму предвиђену оквирним мерилима за одређивање броја заменика јавних тужилаца из 2004. године. Други критеријум се односи на број носилаца јавнотужилачке функције у Србији у односу на просечан број носилаца јавнотужилачке функције у земљама чланицама Савета Европе и појединим источноевропским земаљама – чланицама Европске уније.

Када су у питању предлози које је Државном већу тужилаца упутило Удружење тужилаца Србије, циљ је био да се делимично отклоне негативне последице избора јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца.

Удружење је ДВТ-У предложило:

1. ДВТ би требало да донесе Одлуку о повећању броја заменика јавних тужилаца
2. У складу са донетом Одлуком о повећању броја заменика јавних тужилаца, ДВТ би требало да распише конкурс за избор заменика јавних тужилаца.
3. При одлучивању о пријавама, ДВТ би требало да донесе одлуку по којој ће предност у избору имати неизабрани јавни тужиоци и заменици јавних тужилаца који испуњавају услове предвиђене Правилником о критеријумима и мерилима за оцену стручности, оспособљености и достојности кандидата за носиоце јавнотужилачке функције, као и некадашњи заменици Републичког јавног тужиоца који су изабрани у апелациона јавна тужилаштва. Ту Одлуку би требало јавно саопштити, што би допринело смањењу тензија и уједно омогућило да се поступак избора, по новом конкурсу,

доврши у рационалној атмосфери.

4. Пре него што приступи избору, ДВТ би требало да утврди правила за наставак поступка избора. Смисао ових правила је успостављање транспарентности које није било приликом општег избора.

5. На крају процеса сви инволвирани субјекти би јавно дали оцену наставак процеса избора која би, пре свега, подразумевала анализу објективности одлука ДВТ-а.

Државно веће тужилаца је прихватило предлоге Удружења тужилаца Србије и 28. априла 2010. године огласило је избор за заменике јавних тужилаца у јавним тужилаштвима у Републици Србији.

Конкурсом је отворено места за избор укупно осамдесет и два заменика јавних тужилаца. У тренутку реализације овог броја „Тужилачке речи”, Државно веће тужилаца још није донело одлуку о њиховом избору.

Активност на пројектима

У претходном периоду Удружење је започело са спровођењем пет нових пројеката.

Као организације које финансијски омогућавају реализацију пројеката појављују се Организација за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС), Фонд за отворено друштво и Министарство рада и социјалне политике. Пројекти се односе на реформу нашег правосудног система као незаобилазан део процеса приближавања Европској унији.

У циљу реализације пројекта „Увођење антидискриминационих питања у област социјалне заштите у Србији”, Удружење тужилаца је заједно са Министарством рада и социјалне политике организовало пет фокус група, у различитим градовима Србије. Присутним тужиоцима и заменицима је подељен упитник, чији циљ је утврђивање степена осетљивости јавних тужилаца на питања дискриминације. У оквиру активности, приремиће се и Приручник за

јавне тужиоце у области забране дискриминације, а одржаће се и три обуке.

Пројекат „Јачање положаја и улоге правосудних струковних удружења”, реализује се од априла до децембра 2010. године и спроводи се у сарадњи са Фондом за отворено друштво.

Циљеви пројекта су:

- изградња независног и самосталног судства и тужилаштва у Србији;
- реформа законског положаја правосудних струковних удружења;
- јачање преговарачке позиције струковних удружења (Друштва судија и Удружења јавних тужилаца);
- унапређење позиције судства и јавног тужилаштва у српском друштву, а посебно у односу на законодавну и извршну власт;
- развијање свести код носилаца правосудне функције о потреби унапређења струковних удружења;
- афирмација начела одговорности и стручне оспособљености судија, јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца;

- подршка успостављању независног Високог савета судства и државног већа тужилаца.

Пројекат има и посебан циљеве. То су:

- унапређење сарадње и размена искустава са судијама и тужиоцима из региона и света;
- унапређење сарадње са невладиним сектором, страним невладиним организацијама и медијима у Србији;
- афирмација и подршка слободи струковног удруживања „Борба против трговине људима, јачање улоге тужилаца и унапређење заштите људских права жртава трговине људима” је пројекат који је финансијски потпомогнут од стране Организације за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС). Циљеви пројекта су: унапређење спровођења закона релевантних за борбу против трговине људима у Србији, Нацрт курикулума за јавне тужиоце и заменике јавних тужилаца на тему трговине људима, сензибилизација

јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца у односу на жртве кривичних дела трговине људима које би допринело и побољшању позитивног кривичног законодавства. Курикулум ће, поред анализе домаћег законодавства и праксе, садржати и низ примера из упоредног права како би се дошло до што релевантнијих решења. Током пројекта планирано је организовање округлих столова и семинара на тему трговине људима широм Србије. Предвиђено је да пројекат буде реализован у периоду од априла до децембра 2010. године.

Пројекат „Тековине ЕУ у области заштите животне средине и улога јавних тужилаца у спровођењу Закона о заштити животне средине”, за који је планирано да траје од фебруара до децембра ове године, Удружење спроводи у сарадњи са Организацијом за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС). Основни циљеви реализације пројекта су унапређење спровођења закона релевантних за заштиту

животне средине, оспособљавање јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца за препознавање и процесуирање кривичних дела из ових области, упознавање тужилаца са праксом Европске уније у области заштите животне средине. Пројектом је предвиђено и одржавање тренинга и семинара са овом темом у градовима у Србији. Резултат пројекта би требало да буде приручник (практичан водич за јавне тужиоце и судије у области заштите животне средине).

Тужилачка реч

Пројекат по називом „Тужилачка реч” је финансијски подржан од стране ОЕБС-а. Пројектне активности су предвиђене да трају током три месеца. Према плану спровођења пројекта, нови број часописа „Тужилачка реч” биће објављен крајем јуна 2010. године. У претходном периоду је објављен позив на веб сајту Удружења свим заинтересованим члановима тужилачке организације, као и

другим појединцима како би могли да шаљу текстове за гласило. Након што је пристигао велики број радова, уредништво часописа је изабрало текстове за које су сматрали да ће својим квалитетом изазвати највећу заинтересованост у стручној јавности.

„Peer-to-peer” састанци

Састанци су били место окупљања судија и тужилаца и полигон за изношење ставова и размену мишљења. Од предвиђених шест састанака, до сада је уприличено четири – у Чачку 16. априла, Смедереву 23. априла, у Јагодини 7. маја и у Панчеву 21. маја ове године. Као карактеристика ових окупљања може се навести изузетна заинтересованост и посећеност, како изабраних, тако и неизабраних судија и тужилаца. Састанцима су присуствовали представници основних и виших судова у Чачку, Смедереву, Јагодини и Панчеву, затим представници основних и виших тужилаштва из тих градова, као и значајан број представника

Друштва судија Србије и Удружења тужилаца Србије. Састанци су били посвећени осврту на активности Друштва судија Србије и Удружења тужилаца Србије у процесу реформе, дискутовало се о Нацрту правилника о вредновању рада судија и тужилаца, као и о избору нових чланова Високог савета судства.

Током састанака, представници Удружења тужилаца Србије и Друштва судија Србије остварили су интерактивну комуникацију са учесницима, разматран је велики прој значајних проблема у струци, а дискусија је настављана и након завршетка састанака. Наредни састанци биће одржани у Сомбору и Ужицу током јуна месеца.

Издавачка делатност

У периоду између два броја часописа „Тужилачка реч”, Удружење је објавило две публикације: „Улога јавног тужиоца у правном систему са посебним освртом на проблематику ефикасности кривичног поступка

и малолетничку делинквенцију” и „Процесни положај јавног тужиоца и ефикасност кривичног поступка“

Публикација „Улога јавног тужиоца у правном систему са посебним освртом на проблематику ефикасности кривичног поступка и малолетничку делинквенцију” је резултат рада на пројекту две радне групе које су предводили професор Станко Бејатовић и професор Милан Шкулић.

Ова публикација Удружења јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца је посвећена двома изузетно важним темама:

1. ефикасности кривичног поступка и
2. сузбијању малолетничке делинквенције.

Обе теме су од огромне важности, јер ако кривични поступак није ефикасан, онда је друштво суочено са огромним и веома тешким проблемом, а ако правни систем не успева да ефикасно сузбија малолетничку делинквенцију, онда се друштво врло брзо

суочава са нараслом укупном стопом криминала.

Овај зборник је штампан у тиражу од 700 примерака. У наредном периоду биће дистрибуиран на адресе виших и основних јавних тужилаштва, као и правним факултетима у Београду, Новом Саду, Косовској Митровици, Крагујевцу и Нишу.

Публикација „Процесни положај јавног тужиоца и ефикасност кривичног поступка” је резултат рада и истраживачке активности радне групе професора Војислава Ђурђића. Предмет истраживања, чији су резултати изложени у публикацији, јесте утицај јавног тужиоца на ефикасност кривичног поступка.

Посебна пажња посвећена је новим законским решењима везаним за начело опортуности, будући да је учињен концепцијски заокрет у погледу односа начела легалитета и начела опортуности. Споразум о признању кривице, као посве нова установа, такође је предмет детаљне анализе. Публикација

је штампана у тиражу од 700 примерака.

Округли столови

Удружење је између два броја „Тужилачке речи” организовало четрнаест округлих столова.

Округли столови су одржани у Врању (два), Нишу, Лесковцу, Јагодини, Сомбору, Новом Саду, Вршцу, Ваљево, Крагујевцу, Врњачкој Бањи, Новом Пазару, Београду и Ужицу. Ови семинари су имали за циљ да тужиоцима приближе неколико изузетно значајних тема:

- јачање капацитета Србије у борби против корупције-инструменти Европске уније,
- увођење анти-дискриминационих мера у област социјалне заштите у Србији
- јачање капацитета јавних тужилаца у спровођењу закона о заштити животне средине.

У Врању су 12. марта одржана два округла стола. Тема првог била је „Увођење антидискриминационих мера у област социјалне заштите у Србији”, а оквиру пројекта који Удружење

спроводи у сарадњи са Министарством рада и социјалне политике.

Пред близу четрдесет јавних тужилаца, заменика јавних тужилаца и представника локалних центара за социјални рад, излагање су имали Јелана Котевић, представник Министарства рада и социјалне политике, Марио Рељановић, истраживач-сарадник на Институту за упоредно право, Андреа Чолак, представник Министарства за људска и мањинска права и Жељко Илић, представник цивилног сектора.

Други округли сто је одржан на тему „Јачање капацитета јавних тужилаца у спровођењу закона о заштити животне средине”.

Предавање су одржали Александра Чавошки, професор Факултета за пословно право на тему „Заштита животне средине у ЕУ – улога органа ЕУ и одговорности држава чланица за неправилну примену или неуношење прописа ЕУ у овој области” и Данијела Трајковић, заменик вишег јавног тужиоца

у Врању на тему „Јачање капацитета јавних тужилаца у спровођењу Закона о заштити животне средине”. Тренинг је присуствовало око двадесет јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца.

У Нишу је 23. марта одржан округли сто на тему „Инструменти Европске уније”, који је финансијски подржан од стране Института за одрживе заједнице. Пред двадесетак јавних тужилаца, излагање су имали Марио Рељановић, истраживач-сарадник Института за упоредно право, који је излагао о Стокхолмском програму и европском налогу за хапшење у пракси и Ненад Вујић, директор Правосудне академије, који је говорио о Европском налогу за достављање доказа.

Округли сто „Јачање капацитета Србије у борби против корупције”, који се спроводи уз финансијску подршку Шпанске агенције за међународну развојну сарадњу (АЕЦИД), одржан је 20. априла у Лесковцу.



Пред више од тридесет јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца из Лесковца и Врања, предавање су одржали Јован Ђирић, директор Института за упоредно право на тему „Криза морала и корупција” и Немања Ненадић, програмски директор невладине организације „Транспарентност Србија”, који је говорио на тему „Антикорупцијски прописи и улога јавних тужилаца”.

Округли сто са истом темом „Јачање капацитета Србије у борби против корупције” одржан је 22 априла у Јагодини. Семинар су одржали Јован Ђирић, директор Института за упоредно право и Немања Ненадић, програмски директор невладине организације „Транспарентност Србија”. Присутно је било око двадесет јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца из Јагодине

и Параћина, као и извршан број припадника полицијске управе из ових градова.

Округли сто је одржан у оквиру пројекта који Удружење тужилаца Србије спроводи у сарадњи са Шпанском агенцијом за међународну развојну сарадњу (АЕЦИД).

У оквиру пројекта који Удружење тужилаца Србије спроводи у сарадњи са Институтом за одрживе заједнице (ИСЦ), у Сомбору је одржан округли сто на тему „Инструменти Европске уније”.

Предавању је присуствовало око двадесет јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца из Суботице и Сомбора. Присутнима су се обратили Ненад Вујић, директор Правосудне академије, који је излагао на тему „Европски налог за достављање доказа” и Александра Чавошки, професор на правном факултету Универзитета Унион у Београду која је за тему имала „Уговор из Лисабона и Европски јавни тужилац”.

У досадашњем току имплементације пројекта, одржано је

пет округлих столова на тему „Инструменти Европске уније”.

Округли сто који се бави питањем „Јачања капацитета Србије у борби против корупције” одржан је у Новом Саду 28. априла. Предавачи су били Немања Ненадић, програмски директор невладине организације „Транспарентност Србија” и Јован Ђирић, директор Института за упоредно право. Семинару је присуствовало око петнаест тужилаца из Новог Сада, који су могли да чују нешто више о две теме: „Криза морала и корупција” и „Антикорупцијски прописи и улога јавних тужилаца”.

Семинар „Јачање капацитета јавних тужилаца у спровођењу Закона о заштити животне средине” одржан је у хотелу Србија у Вршцу, 30 априла 2010. године. Скупу је присуствовало десетак јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца из Вршца, Зрењанина и Панчева. Присутнима су се обратили Славица Лекић, начелник Одељења за заштиту животне средине од загађивања, која је

презентовала тему „Закони из области заштите животне средине у примени у Републици Србији”, Светлана Парезанин, начелник у Сектору за контролу и надзор, чија је тема била „Извод из извештаја о раду инспекције и казнена политика у области заштите животне средине” и Александра Чавошки, професор Правног факултета универзитета Унион у Београду, чије се излагање односило на „Појам животне средине, циљеве и начела – Појам животне средине у комунитарном праву”.

Округли сто „Јачање капацитета јавних тужилаца у спровођењу Закона о заштити животне средине” спроводи се уз финансијску подршку Мисије ОЕБС-а у Србији.

Током маја Удружење тужилаца је организовало четири округла стола на тему „Јачање капацитета Србије у борби против корупције”. Први округли сто је одржан 11. маја у Ваљевоу, пред близу тридесет јавних тужилаца, заменика јавних тужилаца и представника полиције

из Ваљева. Присутнима су се обратили Марко Јовановић, дипломирани правник, који је говорио на тему „Криза морала и корупција” и Бојана Меденица, члан организације Транспарентност Србија, са темом „Антикорупцијски прописи и улога јавних тужилаца”.

Семинари

Семинар у Крагујевцу је одржан 13. маја. Присутно је било око петнаест јавних тужилаца, заменика јавних тужилаца и представника полицији из Крагујевца, којима су се обратили Раде Ђурић, представник организације „Транспарентност Србија” и Марко Јовановић, правни саветник.

Семинар на тему „Јачање капацитета Србије у борби против корупције” одржан је у Врњачкој Бањи 19. маја пред више од тридесет јавних тужилаца, заменика јавних тужилаца и представника полиције из Краљева и Крушевца.

Предавање су одржали Драган

Добрашиновић, председник Топличког центра за демократију и људска права, са темом „Антикорупцијски прописи и улога јавних тужилаца” и Марко Јовановић, правни саветник, који је говорио на тему „Криза морала и корупција”.

Семинар у Новом Пазару је одржан 20. маја у хотелу „Таџ”. Предавачи су били Драган Добрашиновић, председник Топличког центра за демократију и људска права, са темом „Антикорупцијски прописи и улога јавних тужилаца” и Марко Јовановић, правни саветник, који је говорио на тему „Криза морала и корупција”. Семинару је присуствовало око тридесет тужилаца и представника полицијске управе из Новог Пазара.



Семинар „Јачање капацитета Србије у борби против корупције” одржан је 27. маја у Правосудном центру у

Београду. На семинару су излагали Елена Лоренте, тужилац Специјалног одељења јавног тужилаштва за борбу против корупције и организованог криминала у Шпанији, на тему „Прање новца кроз практичан пример”, Зорана Марковић, директор Агенције за борбу против корупције, која је говорила о улози Агенције за борбу против корупције и сарадњи са тужилаштвом и Миодраг Милосављевић, представник Фонда за отворено друштво, који је говорио о финансирању политичких странака. Семинару је присуствовало око 20 јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца.

У Ужицу је одржан нови семинар „Инструменти Е вропске уније”. Предавач је био Ненад Вујић, директор Правосудне академије, су теме биле „Стокхолмски програм и европски налог за хапшење” и „Европски налог за достављање доказа”. Семинару је присуствовало око двадесет јавних

тужилаца и заменика јавних тужилаца из Ужица, Пожеге и Пријепоља.

Конференције и публикације

Финална конференција пројекта „Наставак подршке канцеларији Удружења тужилаца Србије” који је финансијски подржан од стране амбасаде Краљевине Холандије у Србије одржана је 29. марта 2010. у Медија центру у Београду.

Поред осврта на сам ток и реализацију пројекта, на конференцији су представљене и две публикације као резултат пројекта. Публикације „Улога јавног тужиоца у правном систему са посебним освртом на проблематику ефикасности кривичног поступка и малолетничку делинквенцију” и „Процесни положај јавног тужиоца и ефикасност кривичног поступка” су представили Милан Шкулић, професор Правног факултета у Београду и Војислав Ђурђић, професор Правног факултета у Нишцу. Присутнима

су се обратили и Јасмина Киурски, заменик Апелационог јавног тужиоца, Марк Рутгерс, други секретар амбасаде Краљевине Холандије у Србији и Томо Зорић, портпарол Републичког јавног тужилаштва. Конференцији је присуствовало око педесет јавних тужилаца, заменика јавних тужилаца и представника медија. Ове две публикације објављене су од стране Удружења јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије уз помоћ Амбасаде Краљевине Холандије. Посебна пажња и осврт у овим публикацијама дата је питању малолетничке делинквенције и проблематици ефикасности кривичног поступка.

Обе теме зборника су од огромне важности у законодавству, јер ако кривични поступак није ефикасан, друштво не може да функционише. Уколико се малолетничка делинквенција не сузбија на време и на адекватан начин, онда ће се свако друштво врло брзо суочити са порастом стопе криминала. Непотребно

је наглашавати колико су ови проблеми присутни у Србији и колика је нужност њиховог решавања.

Презентације

Презентација четрнаестог броја часописа „Тужилачка реч”, одржана је 1. априла 2010. године у Ваљеву. Презентацији је присуствовало близу тридесет тужилаца и заменика јавних тужилаца из Ваљева и Шапца.

Присутнима су се обратили Миодраг Плазинић, виши јавни тужилац у Ваљеву и новоизабрани уредник часописа, који је поред поздравне речи говорио и о концепцији часописа у наредном периоду, Златко Шуловић, заменик вишег јавног тужиоца у Ваљеву, који се осврнуо на активности Удружења у претходном периоду, Јован Ђирић, директор Института за упоредно право, који је говорио о значају служби које имају за циљ да жртвама кривичних дела пружају одговарајућу помоћ и о могућностима за њихову организацију у Србији и

Александра Чавошки, ванредни професор Правног факултета Универзитета Унион, која је говорила о процесу унификације кривичног права у Европској унији. Презентацији часописа је присуствовао и значајан број локалних медија.



Помоћ коренитим

ИВАНА РАМАДАНОВИЋ ВАИНОМАА

Као партнер грађана Србије, Мисија ОЕБСа у Србији ради на постизању безбедности и стабилности демократског друштва, утемељеном на принципма владавине права и поштовању и унапређењу људских права. На том задатку, Мисија свакодневно сарађује са државним институцијама и представницима цивилног друштва, константно користећи постојеће и унапређујући стручно знање како би помогла спровођење коренитих реформи и остварење стратешких циљева државе и друштва.

Владавина права и људска права

Једна од основних улога Мисије је јачање владавине права и поштовање људских права, као предуслова функционисања демократски уређених држава. У том смислу, Мисија помаже правним и друштвеним институцијама у Србији у припреми и примени транспарентних закона и других прописа усклађених са највишим међународним стандардима и обавезама која је држава преузела, чинећи је транспарентном и одговорном. Конкретно, Мисија (Одељење за владавину права и људска права), спроводи следеће активности: непосредно доприноси развоју независног, ефикасног и професионалног правосуђа кроз праћење и процењивање спровођења кривичног законодавства, ради на успостављању Правосудне академије и подизању професионалних и организационих капацитета Удружења тужилаца и заменика тужилаца (УТ) и Друштва судија Србије. Мисија, такође, блиско сарађује са Високим саветом судства и Државним већем тужилаца и обезбеђује координацију донаторских агенција које пружају подршку реформи сектора правосуђа.

реформама

Реформа правосуђа

Свесни значаја професионалних удружења које окупљају преставнике правосуђа, са поносом можемо истаћи да је Мисија ОЕБСа (Одељење за владавину права) сарађивало са Удружењем још од 2001. године и било прва међународна организација које је својом донацијом омогућила функционисање канцеларије. Сарадња се није зауставила на јачању административних капацитета организације Удружења тужилаца, већ је прерасла у дугорочну политику подизања професионалних капацитета, кроз организовање већег број стручних скупова, обука и студијских посета. Мало је тужилаца данас у Србији који нису имали прилике да учествују на различитим скуповима које је организовало УТ у сарадњи са Мисијом. Један од успешних заједничких пројеката је Правилник о критеријумима и мерилима за вредновање рада тужилаца, који представља један од пионирских радова на успостављању објективних и мерљивих критеријума за избор тужилаца и заменика тужилаца у Србији.

Изазови

Успостављање законског оквира, који би омогућио финансирање професионалних удружења из буџетских средстава требало би да буде једна од дугорочних циљева удружења. Према компаративном искуству у Европи, професионална удружења су кључна, не само као синдиклатна организација, већ и за одбрану независности правосуђа, и препозната су као равноправни партнер државе у доношењу одлука које се тичу реформе правосуђа. Обезбеђивање континуираних средстава од стране државе за подстицај активности Удружења, не сме никако бити условљења.

Имајући у виду Европске интеграције и пут Србије ка Европској Унији, мобилизација чланства да настави да са активним учешћем у изради законских и подзаконских аката, и активно учествује у доношењу одлука које се тичу положаја тужилаца, треба да буде покретачка снага Удружења тужилаца. У том контексту, улога Удружења у праћењу и надзирању избора за чланове сталног сазива Државног већа тужилаца, требало би да буде кључна.

Удружење такође може, узимајући у обзир искуство, да буде и носилац регионалне сарадње међу тужилаштвима. Иницијатива Удружења за организовање регионалног састанка тужилаца Југоисточне Европе у оквиру Међународног удружења тужилаца, само је један од примера.

Удружење тужилаца се развило у професионално удружење које поседује огромно стручно знање, а такође и храброст да се ухвати у коштац са даљим изазовима реформе правосуђа.

Мисија ОЕБС-а у Србији ће и убудуће, заједно са државним органима и професионалним удружењима, наставити да ради на успостављању ефикасног правосуђа.

Реформа закона о кривичном поступку

ДРАГОСЛАВ МИЛАНОВИЋ

бивши Окружни јавни тужилац у Шапцу

До 2002. године, у Републици Србији се примењивао Закон о кривичном поступку СФРЈ из 1977. године, који је с обзиром на промењене друштвене околности и криминално политичке разлоге у великој мери био превазиђен. Основни недостатак овакве концепције кривичног поступка, је био у недовољном обиму права окривљеног у току кривичног поступка, у великим овлашћењима органа откривања, у примени мера лишења слободе осумњиченог лица, од стране органа које је могло трајати највише три дана, а без права браниоца у том временском периоду. Органи откривања су били апсолутни господари преткривичног поступка, без обавезе да о својим радњама обавештавају јавног тужиоца, као странку у кривичном поступку. Симплификовано, у пракси се посао и заинтересованост органа откривања завршавају са поднетом кривичном пријавом, без обзира на њен квалитет и крајњи исход поступка.

Јавни тужилац је на располагању имао, када није поседовао све потребне доказе, институт захтева за прикупљање потребних обавештења, који се у пракси није показао нарочито ефикасним, јер није доносио никакве нове резултате нити спектакуларно другачије доказе.

Права на одбрану осумњиченог је било ограничено у великој мери, јер као што сам напред рекао органи откривања нису имали никакву обавезу да формализују одбрану осумњиченог увођењем браниоца у поступак. Кад се зна да се пирамида доказа формира у току преткривичног поступка, а да је у тој фази према тадашњим решењима поступак био једностраначки, односно само једна страна је господарила током и садржином истог, јасно је да је у великој мери повређено право на одбрану. Чињеница је да је оваква пракса поступања делимично коригована чињеницом да признање дато на записник пред полицијом није могло бити коришћено

као доказ пред судом, али након тродневног полицијског притвора ретки су осумњичени који пред истражним судијом не би мотивисани унапред обећаним бенефицијама у поступку поновили исказ дат полицији.

Законик је разликовао обавезну и факултативну одбрану, али присуство браниоца, је ограничио на тренутак када се осумњичени први пут појављивао пред истражним судијом.

Истрагу је формално и фактички спроводио истражни судија надлежног суда, одлучујући о захтеву за спровођење истраге који је у конкретној правној ствари подносио јавни тужилац. Истражни судија би кад би оценио да је чињенично стање у целости расветљено списе упућивао на даљу одлуку јавном тужиоцу, који би након тога одлучивао о томе да ли ће подићи оптужницу, или одустати од даљег кривичног гоњења.

Током главног претреса је руководио председник судећег већа, а по окончању главног

претреса, зависно од тежине кривичног дела пресуду је доносио судија појединац, односно веће.

Од правних лекова, странкама је стајала на располагању жалба, а ако ванредни правни лекови: захтев за заштиту законитости, понављанеј кривичног поступка, ванредно ублажавање казне и захтев за ванредно преиспитивање правоснажне пресуде.

Закон је садржао одредбе о посебним поступцима и то: скраћеном поступку, поступку за изрицање судске опомене, поступку према малолетницима, поступку за примену мера безбедности за одузимање имовинске користи и за опозивање условне осуде, поступку за доношење одлуке о брисању осуде или престанку мера безбедности и правних последица осуде, поступку за пружање међународне кривичноправне помоћи, поступку за издавање окривљених и осуђених лица, поступку за накнаду штете, рехабилитацију и остваривању других права лица неоправдано

осуђених и неосновано лишених слободе, као и о поступку издавања потерница и објаве.

С обзиром на неке само овлаш поменуће примедбе на превазиђеност до тада важећег Закона о кривичном поступку, а након многих одлагања изазваних историјским и политичким разлозима, тадашња СР Југославија је добила нови Законик о кривичном поступку.

Да је нов, видело се не само по томе што носи назив Законик (дакле садржи кодификацију свих процесно правних норми), већ и по томе што је утемељио многа нова решења и модификовао постојећа. Законик се ослободио идеолошких веза са претходним периодом, а нарочито је права учесника у поступку, пре свега окривљеног, његовог браниоца и оштећеног, усагласио са међународним правним стандардима који су у овој правној области утврђени најважнијим правним актима. Јасно је било да овај Законик представља само једну степену у еволуцији кривичног процесног законодавства, али се његова веза са дотадашњим правом није могла порећи.

Као и претходни процесни закон и Законик у свом првом члану садржи претпоставку невиности као основни постулат у поступању свих учесника кривичног поступка.

Као једно од највећих достигнућа Законика, сматрам да је значајно ограничена улога органа откривања, али и овога

пута остаје право ових органа да у одређеним случајевима, законом одређеним, одлучују о праву на слободу лица против кога се кривични поступак води. Уведено је присуство браниоца од првог тренутка када се осумњиченом саопшти да има то својство у поступку што је значајан искорак у односу на раније решење. Такође, дато је право окривљеном да се за одређена кривична дела може одредити бранилац по службеној дужности ако он нема средстава да плати браниоца и када се не ради о обавезној одбрани.

Формално, наглашавам формално, јавном тужиоцу је дата улога руководиоца преткривичног поступка, али иста не садржи посебна овлашћења нити санкције за непоступање по његовим налозима.

Јавни тужилац по први пут добија судску улогу, када примењује институт опортунитета, односно када сходно чл. 236 Законика одлаже кривично гоњење, или сходно чл. 237 Законика оцени да не би било правично водити кривични поступак.

Истрага се идаље води искључиво од стране истражног судије, а по захтеву надлежног јавног тужиоца, са обавезом суда да прикупи све доказе, како оне који терете окривљеног, тако и оне који му иду у прилог.

Потпуно ново решење представља кодификовање одредби чл. 232 и чл. 233 Законика, које се односе на посебне истражне методе. Држава је овим одредбама имала намеру да законски пропише посебне истражне методе и технике којима би се дошло до потребних доказа акоји би могли, уколико су законито прикупљени, да буду употребљени у току кривичног поступка.

Ток главног претреса у суштини остаје непромењен, као и одлуке суданакон спроведеног доказног поступка. Редовни правни лек је жалба, а ванредни правни лекови су: понављање поступка, које сада може бити само у корист окривљеног, ванредно ублажавање казне, захтев за заштиту законитости и захтев за испитивање законитости правоснажне пресуде.

Законик садржи и посебне одредбе за скраћени поступак, за поступке изрицања кривичних санкција без главног претреса, за изрицање судске опомене и за поступак према малолетницима.

Овде желим да истакнем као нови институт поступак за кажњавање пре главног претреса. Овај институт је уведен у сврху економичнијег и целисходнијег кривичног поступка за кривична дела мањег значаја (за која се, као главна казна, може изрећи новчана казна). Поред овог института битно је нагласити и поступак за кажњавање и изрицање условне осуде од

стране истражног судије, који има исту сврху као напред наведени институт.

Овај Законик садржи о одредбе о посебним поступцима за примену мера безбедности, за одузимање имовинске користи, за опозивање условне осуде и за пуштање осуђеног на условни одпуст, поступак за доношење одлуке о брисању осуде, за престанак правних последица осуде и мера безбедности, поступак за пружање међународне правне помоћи и извршење међународних уговора у кривичноправним стварима, поступак за издавање окривљених и осуђених лица, поступак за накнаду штете, рехабилитацију и остваривање других права лица неосновано осуђених и неосновано лишених слободе и поступак за издавање потернице.

По мом мишљењу овај законски текст је представљао велику прекретницу у дотадашњем догматском и идеолошко обојеном процесном законодавству на нашем простору.

Бројне новелације Законика о кривичном поступку које су извршене у периоду од његовог ступања на снагу 28.03.2002. године па до данас, модификовале су и развиле његова основна начела, са циљем да правила кривичног поступка прате развој друштвених прилика, технички напредак и др.

Актуелни текст Законика о кривичном поступку, последњи пут је новелиран 2009. године, када је усглашен са одредбама

Устава Републике Србије из 2007. године и сагласно томе садржи одредбе о основним правима лица против којих се води кривични поступак, права и обавезе и одговорност државних органа за примену одредби Законика.

Суштински највеће промене Законика се односе на издвајање посебне главе која се односи на поступак за кривична дела организованог криминала, корупције и друга изузетно тешка дела.

Број ванредних правних лекова је смањен, тако да су остали захтев за заштиту законитости и захтев за понављање поступка.

Законик иде у правцу давања већих овлашћења јавном тужиоцу у погледу примене института опортунитета, уводи институт о признању кривице као потпуно нови институт. Истрагу и даље води истражни судија.

Упоредо са новелацијама у кривичном поступку током 2008. и 2009. године донети су и примењују се Закон о међународној правној помоћи, Закон о сарадњи са међународним кривичним судом, Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела и Закон о програму заштите учесника у кривичном поступку, који настављају путем разраде нових решења која су имплементирана у радикално новој концепцији Законика о кривичном поступку.

Нову димензију кривичног поступка даје од 01. јануара

2006. године Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, који поред одредби материјалног права, регулише и правила кривичног поступка у коме учествују малолетници. Овај закон продубљује намеру и тежњу државе да овој категорији лица пружи што адекватнији судски амбијент у коме би се кривични поступак покренут против њих одвијао.

Ако се буде истрајало у кодификованом решењу тужилачке истраге, јасно је да је кривично процесно законодавство у протеклих непуних осам година прешло дужи и садржајнији пут него за претходних шездесет пет. Држава је препознала које су опности и препреке које стоје на путу прикључењу друштву правно уређених неидеолошких друштава, те на темељу основних вредности и њихове заштите конципира и правила кривично процесног поступања.



Сузбијање еколошког криминала

Активности на формирању Мреже за борбу против еколошког криминала, сачињене од запослених у органима и организацијама који спроводе законе из области заштите животне средине, настављено је и 2010. године

СВЕТЛАНА ПАРЕЖАНИН

Начелник Одељења за сарадњу инспекције са међународним мрежама, локалном самоуправом и интегрисани приступ на граници

Сагласно Одлуци Савета Европе о принципима, приоритетима и условима Европског партнерства са Републиком Србијом (2008/213/ЕЦ, од 18. фебруара 2008), као један од краткорочних приоритета у области заштите животне средине дефинисано је убрзање усклађивања закона и стандарда са правним тековинама ЕУ. Националним програмом за интеграцију у Европску Унију (НПИ), који је Влада Републике Србије усвојила у октобру 2008. године, предвиђене су значајне активности у погледу усклађивања законске регулативе у области заштите животне средине* са правним тековинама ЕУ. Министарство животне средине и просторног планирања је, с тим у вези, у мају 2009. године усвојило „зелени пакет“ закона којима је транспоновано европско законодавство из области заштите животне средине. Од усвајања до данас, објављен је велики број подзаконских аката који ближе уређују примену ових закона.

Министарство животне средине надлежно је за примену закона из области заштите животне средине, као и закона из области грађевине и урбанизма. У саставу Министарства један од сектора је и Сектор за контролу и надзор у оквиру кога се налазе републичка инспекција за заштиту животне средине, републичка грађевинска и урбанистичка инспекција.

Организација Сектора за контролу и надзор (шема)

Овакав начин организације омогућава специјализацију инспектора за одређене области надзора (на пр. контрола загађења, отпад, ИПШЦ, заштита природе итд). То је веома значајно када се има у виду велики број закона које треба спровести.

Рад инспекције

У годишњем извештају за 2009. годину који можете наћи на вебсајту Министарства [хттп://www.екоплан.гов.рс](http://www.екоплан.гов.рс) презентован је рад осам одељења Сектора за контролу и надзор где се обављају послови који се односе на:

- заштиту животне средине од загађивања
- заштиту и коришћење природних добара и ресурса
- поступање у случају хемијског удеса
- заштиту вода од загађивања и рибарство
- заштиту од јонизујућег и нејонизујућег зрачења
- поступање са отпадом
- прилагођавање рада инспекције за заштиту животне средине на свим нивоима у Републици Србији захтевима Европске уније са циљем спровођења Препоруке Савета Европе и Скупштине Европе о Минималним критеријумима за инспекцију за заштиту животне средине
- израду извештаја и евиденција о спровођењу инспекцијског надзора;
- учешће у припреми стручних основа у изради прописа
- послове грађевинског надзора и
- послове урбанистичког надзора

Обуке судија, тужилаца и инспектора

Сваки од закона из области заштите животне средине у примени, предвиђа казне за начињено противправно дело из те области. Тако су у казним одредбама предвиђене казне за привредни преступ и казне за начињене прекршаје у области заштите животне средине, док Глава 24. Кривичног законика Републике Србије прописује кривична дела у области заштите животне средине.

С обзиром да је за нашу земљу у процесу придруживања, поред усвајања закона – транспозиције и њихове примене – имплементације, трећи, последњи и чини се најтежи задатак да обезбеди неопходну контролу и систем санкција, како би се закони успешно и у потпуности спроводили (наметање примене), извршена је анализа поднетих захтева (пријава). Примећено је да се захтеви (потијаве) споро или никако процесуирају, често застаревају, одбијају или одбацују, што се делимично

могло објаснити лоше сачињеним захтевима од стране инспектора. Имајући ово у виду, Сектор за контролу и надзор (републичка инспекција) Министарства животне средине и просторног планирања је у сарадњи са Министарством правде и уз подршку ОЕБС-а, у току 2008. године организовао пет тренинга под називом „Подршка примени закона из области заштите животне средине”. Циљ ових тренинга био је да се ојача свест судија и јавних тужилаца о значају заштите животне средине, да се предмети из ове области третирају равноправно са другим предметима, да се унапреди сарадња између инспектора за заштиту животне средине и јавних тужилаца, као и да се повећа број процесуираних пријава инспектора чиме би се унапредила примена закона. Поред учешћа домаћих предавача, своја искуства из Европске Уније из ове области пренео је учесницима и члан Интерпол радне групе за еколошки криминал, г.

У табели су приказани збирни подаци који се односе на број инспекцијских надзора, решења, прекршајних, кривичних и пријава за привредни преступ по одељењима

Одељење за	бр. надзора	бр. решења	прекршајне пријаве	пријаве за привредни преступ	кривичне пријаве
заштиту животне средине од загађивања	5779	1248	126	70	6
заштиту животне средине у области заштите и коришћења природних добара и ресурса	3034	163	94	8	7
заштиту вода од загађивања и рибарство	2056	109	597	5	11
за поступање у хемијском удесу	1364	1062	52	18	3
сарадњу инспекције са међународним мрежама, локалном самоуправом и интегрисани приступ на граници	617	33	7	0	6
за поступање са опасним и осталим отпадом	944	184	9	17	2
грађевинске инспекције	646	124	0	0	5
урбанистичке инспекције	976	223	0	0	0
укупно	15416	3146	885	118	40

Михаил Димовски. Теме су биле: „Еколошки криминал и судови”, „Преглед прописа из области ЗЖС (шта је кривично дело, привредни преступ и прекршај у области ЗЖС)”, „Истрага и прикупљање доказа за еколошка кривична дела”, „Ограничења која се могу јавити при кривичном гоњењу починилаца еколошких кривичних дела”, „Извод из годишњег извештаја о раду инспекције”, „Судска пракса у спровођењу закона из области заштите природе”, „Позитивни и негативни примери судске праксе према Закону о рибарству”, Представљање књиге „Водич за оператере кроз прописе из области ЗЖС (I део)”, „Поступање републичке инспекције у јужној индустријској зони Панчева и подношење пријава надлежном органу”, „Практична примена кривичних дела из КЗ и посебних закона у ОЈТ Панчево”.

Ефекти обуке

Укупно је око 150 судија и јавних тужилаца из свих округа РС прошло ову обуку. У наредном периоду, након обука примећени су следећи резултати:

- унапређена је комуникација између инспектора за заштиту животне средине и јавних тужилаца
- квалитет поднетих пријава инспектора је повћан, а самим тим и квалитет њиховог рада
- висине изречених казни су повећане
- брже реаговање правосудних органа на пријаве инспектора

Сектор за контролу и надзор Министарства животне средине и просторног планирања је у сарадњи са Министарством правде, Удружењем судија за прекршаје, Правосудним

центром и ОЕБС-ом, организовало други циклус обуке под називом „Подршка примени закона из области заштите животне средине”. Овога пута обука је била намењена судијама за прекршаје, као и инспекторима за заштиту животне средине. Током 2009. године, у периоду од марта до октобра, одржано је шест оваквих тренинга, чиме је обухваћено више од 400 учесника, од чега око 300 судија за прекршаје, 95 републичких и 20 градских инспектора за заштиту животне средине.

Значај ових тренинга био је велики, јер највећи број пријава инспектора иде управо судијама за прекршаје. Судије су показале велико интересовање за ове тренинге. Осим тога, захваљујући размени знања и искуства, тренинзи су били од велике помоћи да се унапреди рад инспекције, односно да се инспектори обуче како на најбољи начин да напишу захтев за покретње прекршајног поступка (како би се смањило број одбачених или одбијених захтева).

Приручник

Због бројних неправилности које се јављају приликом подношења захтева за покретање прекршајног поступка, а са жељом да се те неправилности исправе и захтев састави на што бољи начин, Сектор за контролу и надзор је објавио приручник „Упутство за писање захтева за покретање прекршајног поступка”, намењено инспекторима за заштиту животне средине на свим нивоима.

Средином октобра 2009. године на Перућцу је одржан тренинг „Спровођење прописа из области заштите животне средине и просторног планирања у заштићеним природним подручјима

Републике Србије”. Тренинг је организовало Одељење, у сарадњи са Националним парком Тара, а то је био и први скуп на коме су се састали представници свих органа и организација надлежних за спречавање нелегалне градње у заштићеним подручјима.

Обуке за оне који спроводе законе из области заштите животне средине настављене су крајем октобра 2009, у организацији Одељења, и то обуком судија, тужилаца и полиције у Окружном суду у Ваљево.

Представници Сектора за контролу и надзор су на позив Удружења јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије одржали презентације на три тренинга под називом „Јачање капацитета јавних тужилаца у спровођењу закона о заштити животне средине”, у оквиру пројекта које Удружење спроводи у сарадњи са Мисијом ОЕБС-а у Србији. Тренинзи о новим законима из области заштите животне средине, као и новом Закону о планирању и изградњи, одржани су у току новембра и децембра 2009. године на Власини, у Новом Пазару и Лебану. На њима је учествовало 110 тужилаца и њихових заменика, као и републичких и локалних инспектора за заштиту животне средине. Семинарима је присуствовао и одређен број представника локалних медија.

У априлу 2010. године, Министарство животне средине и просторног планирања, Сектор за контролу и надзор наставља сарадњу са Министарством правде, Удружењем судија за прекршаје и уз подршку ОЕБС организује трећи циклус обуке из области заштите животне средине. Прва у низу од пет обука одржана је почетком априла у Суботици.

Она је, као и претходне, била намењена инспекторима за заштиту животне средине на свим нивоима, судијама за прекршаје, а од ове године и тужиоцима, имајући у виду реформу правосудног система, односно нову организацију прекршајних судова. Теме заступљене на обуци везане су за новоусвојене законе из области заштите животне средине, са акцентом на управљање отпадом и имплементацију Севесо 2 директиве. Важно је истаћи да ће се у овом циклусу тренинга масовније укључити и локални инспектори, како би се побољшао квалитет њихових пријава и на тај начин Закон

спроводио на исти начин на свим нивоима. Инспекторима су значајне новине у правосуђу након извршене реформе, као и практични део у виду симулације суђења у првостепеном поступку и симулације рада већа у другостепеном поступку. До краја септембра предвиђено је одржавање још пет оваквих обука, а након тога је у плану објављивање „Водича кроз прописе из области заштите животне средине II део”.

Међународна активност
Половином октобра 2008. године уз финансирање мреже ЕЦЕНА тим сачињен од представника Министарства

животне средине и просторног планирања, Министарства правде (председник окружног суда, помоћник јавног тужиоца) и шефа пројекта ЕЦЕНА као члана радне групе Интерпола за еколошки криминал, учествовао је на шестој конференцији Интерпола посвећеној еколошком криминалу. Радило се у две радне групе: група за еколошки криминал у области загађења животне средине и група за криминал који се односи на заштићене биљне и животињске врсте. У оквиру обе радне групе чланови тима су одржали презентације. У оквиру прве су презентована искуства правосуђа у овој



области са акцентом на искуства из Панчева, а на другој је презентована улога ЕЦЕНА мреже и тренинзи који је републичка инспекција за заштиту животне средине РС реализовала током 2008. године, уз подршку ОЕБС-а и Министарства правде Републике Србије.

Активности у оквиру радне групе Интерпола за еколошки криминал у области загађења животне средине, настављене су активним учешћем српске делегације, сачињене од представника Министарства животне средине и просторног планирања, Министарства правде, као и шефа пројекта ЕЦЕНА као члана радне групе Интерпола за еколошки криминал почетком октобра 2009. године уз финансирање мреже ЕЦЕНА. Теме састанка су биле: климатске промене и криминал у трговини гасовима који изазивају ефекат стаклене баште, нелегално кретање опасног отпада из развијених земаља у земље у развоју, са посебним акцентом на електронски отпад. Идентификовани су и нови пројекти (један од њих је и управљање суспенцима које оштећују озонски омотач). Потенцирано је унапређење сарадње између цариника, припадника полиције и еколошких инспектора, као и боља сарадња и размена информација са националним бироима Интерпола.

Зачетак стварања Мреже

У оквиру треће групе активности вишегодишњег програма рада мреже ЕЦЕНА, „Траин тхе Траинер Программе он Енвиронментал Цриме”, намењене инспекторима за заштиту животне средине, тужиоцима и полицији, учешће је узела и српска делегација коју су чинили представници

инспекције, тужилаштва, судства и МУПа. Крајем 2008. и у току 2009. године одржана су три тренинга посвећена сузбијању еколошког криминала. Експерти из Интерпола, Федералног Министарства унутрашњих послова Аустрије, Холандске полицијске академије, као и судије, тужиоци и припадници полиције из Мађарске су на основу свог искуства давали препоруке и најбоље праксе у откривању случајева кршења закона – дела против животне средине, као и у истражним радњама и гоњењу починилаца. Други тренинг из ове области одржан је у мађарској Правосудној Академији, а том приликом смо се упознали са надлежностима и улогом мађарског Омбудсмана за будуће генерације. Такође, представници аустријског МУП-а, (Јединица за еколошки криминал), представили су нам чек листе и истражне технике, намењене полицији у поступку прикупљања доказа и илустровали два практична случаја. председавајући радне групе Интерпола за еколошки криминал (Мр. Франс Геуселс) је у својој презентацији истакао значај размене информација, као један од фактора успеха при решавању случајева еколошког криминала.

Домаћин трећег скупа одржаног у новембру 2009. године, било је аустријско Министарство унутрашњих послова. Тамо су инспектори за заштиту животне средине, судије, тужиоци и припадници полиције земаља чланица мреже ЕЦЕНА, са представницима Интерпола и аустријског Министарства унутрашњих послова, судијама, тужиоцима и припадницима полиције Аустрије, разменили знања и искуства у односу на откривање, истрагу и кривично

гоњење починилаца дела против животне средине.

Подстакнути активним учешћем на ЕЦЕНА тренинзима и на основу бројних идеја размењених током ових скупова, а нарочито инспирисани кластером 3 „Енвиронментал Цриме” ЕЦЕНА вишегодишњег радног програма (МАП 2007—2010), инспекција је преко ТАИЕХ-а организовала у мају 2009. дводневну радионицу „Јачање капацитета инспектора за заштиту животне средине, јавних тужилаца и полиције у РС”. Презентери су били страни и домаћи експерти, а учесници: инспектори за ЗЖС (МЖСПП), криминалистички инспектори (МУП) и јавни тужиоци – укупно 54 учесника укључена у проблем еколошког криминала. Сврха тренинга је била јачање капацитета, подизање свести, унапређење сарадње и зачетак стварања Мреже за борбу против еколошког криминала.

У другој половини априла 2010, од 19—20, одржана је ТАИЕХ радионица о загађењу вода и последицама загађења, чији је циљ био унапређење знања учесника на ефикаснијем откривању починилаца у области загађења вода и унапређење њиховог знања о санацији проузроковане штете.

Од 18—19. маја 2010. планирано је одржавање радионице о криминалу у области заштите животне средине у заштићеним добрима

Активности на формирању Мреже за борбу против еколошког криминала, сачињене од запослених у органима и организацијама који спроводе законе из области заштите животне средине, започете 2009. године, наставиће се према плану и у току 2010. године.

Публикације сектора за контролу и надзор

Прво издање „Упутства за инспекторе за ЗЖС I део” је издато крајем 2005. а друго је објављено у фебруару 2007. и представља допуну и наставак првог издања

Књига „Опасан отпад у РС” – као производ пројектних активности у оквиру пројекта „Инвентар опасног отпада у РС” финансираног од стране ЕАР – издата у мају 2007.

Књига „Водич за оператере” чији је циљ да упозна оператере са законима, повећа ниво њихове примене, као и да користи судијама и јавним тужиоцима за бољу примену закона из области ЗЖС, Сектор за контролу и надзор је објавио у децембру 2007.

У јуну 2009. је објављен „Водич за одговор на удес”

Инспекција је у току 2008. у сарадњи са СКГО и ГТЗ (пројекат „Модернизација комуналних услуга”) организовала 22 тренинга са доносиоцима одлука у локалној самоуправи у свим окрузима Републике Србије (22 града) са 269 учесника. Циљ је био повећање административних капацитета у локалној самоуправи, што би довело до боље имплементације закона из области ЗЖС. „Приручник за ЗЖС у локалној самоуправи: спровођење закона на локалном нивоу” објављен је у мају 2008 као производ ових састанака

„Упутство за писање захтева за покретање прекршајног поступка”, које је настало као резултат одржаних тренинга са судијама за прекршаје, са циљем да се унапреди рад инспекције, односно да се помогне инспекторима приликом писања пријава, како би се смањило број одбачених или одбијених пријава.

„Упутство за управљаче, кориснике рибарских подручја

и надлежне инспекторе, за спровођење закона у заштићеним природним добрима”, које је објављено са намером да се прецизно наведу обавезе управљача и корисника.

„Упутство за изградњу и коришћење извора нејонизујућих зрачења”, чији је циљ да се олакша свакодневни рад како оператера, тако и

надлежних државних органа који примењују прописе из области заштите од нејонизујућих зрачења.

Брошура „Зрачење”, настала је са жељом да се на једноставан и популаран начин најширој јавности приближе основни елементи појма зрачења и прописане мере заштите од зрачења.

*/ Сл. гл. РС бр. 36/2009 Закон о управљању отпадом, Закон о амбалажи и амбалажном отпаду, Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, Закон о заштити природе, Закон о заштити од нејонизујућих зрачења, Закон о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности, Закон о заштити ваздуха, Закон о хемикалијама, Закон о биоцидним производима, Закон о заштити од буке у животној средини, Закон о потврђивању Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине – Архуска конвенција (2009. год) Закон о изменама и допунама закона о заштити животне средине, Закон о изменама и допунама закона о процени утицаја на животну средину, Закон о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја и о његовом уништавању, Закон о потврђивању Стокхолмске конвенције о дуготрајним органским загађујућим супстанцама, Закон о потврђивању Ротердамске конвенције, Закон о потврђивању конвенције о прекограничним ефектима индустријских удеса, Закон о потврђивању амандмана на Анекс б Кјото протокола уз оквирну конвенцију Уједињених нација о промени климе.

*/ Сл. гл. РС бр. 85/05, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/09.

Кривичноправна заштита животне средине у Европској унији

Директиву о заштити животне средине путем кривичног права која усвојена 2008. године државе чланице ЕУ су дужне да унесу у своја национална права до 26. децембра 2010. године.

Професор др АЛЕКСАНДРА ЧАВОШКИ
Ванредни професор на Правном факултету
Универзитета Унион у Београду

Европска унија забринута због пораста броја еколошких преступа и њихових последица које захватају не само државу у којој је почињен преступ, већ имају и прекограничне ефекте, одлучила је да размотри прописивање еколошких преступа. Такви преступи представљају опасност за животну средину и захтевају брзо реаговање надлежних власти.

Конвенција Савета Европе

Рад на заштити животне средине утврђивањем кривичних санкција започео је 1998. године усвајањем Конвенције Савета Европе о заштити животне средине путем кривичног права.¹ На Европском самиту у Тампереу 1999. године истакнута је потреба утврђивања кривичних санкција којим би се између осталих инкриминисали и еколошки преступи. Први предлог је потекао од Данске у виду предлога оквирне директиве о борби

¹ Convention on the Protection of Environment through Criminal Law CETS No.: 172.

против озбиљних еколошких преступа. Европска комисија је потом у марту 2001. године поднела предлог Директиве о заштити животне средине инкриминисањем еколошких преступа, на основу члана 175(1) Уговора о Европској заједници. Најпре је Европски парламент 9. априла 2002. године дао своје мишљење о предложеној директиви, те је Комисија морала да поднесе нови предлог са унетим изменама, али овог пута на основу члана 259(2) Уговора о Европској заједници. Након разматрања предлога Савет је закључио да се за овакав предлог у Савету не може обезбедити захтевана већина приликом изгласавања. Представници држава чланица у Савету су сматрали да су у предлогу директиве Заједници дата много шира овлашћења него што јој припадају по Уговору о Европској заједници. Савет је исто тако нагласио да се циљ директиве може најбоље постићи усвајањем оквирне одлуке на основу Наслова VI Уговора о Европској унији, односно на основу члана 34 истог Уговора којим се предвиђа могућност предузимања мера којима се подстиче сарадња и то усвајањем оквирних одлука са циљем приближавања закона и прописа држава чланица. Овом приликом је такође наглашено да инкриминисање треба да подразумева одговорност како физичких тако и правних лица за еколошке преступе. Резултат ове законодавне заврзламе је завршен усвајањем Оквирне

одлуке о кривичноправној заштити животне средине.¹

Упоредно-правна студија

Нажалост, Европски суд правде је поништио ову Одлуку² истичући да је њоме повређен члан 47 УЕУ. Суд је сматрао да је правни основ за доношење ове директиве требало да буде члан 175 УЕЗ, будући да је заштита животне средине била главни разлог за усвајање овог акта. Међутим, Комисија је врло брзо после доношења ове пресуде покренула иницијативу за припрему предлога нове директиве која би регулисала исту материју. Фебруара 2007. године Комисија је поднела предлог одлуке о заштити животне средине Европском парламенту и Савету инкриминисањем еколошких преступа.³

Како би показала неопходност усвајања овог прописа и анализирао кривично законодавство у области животне средине, Европска комисија је претходно спровела упоредно-правну студију у двадесет седам држава

чланица.⁴ Ово је био значајан напредак јер су све дотадашње студије у овој области увек биле ограничене на мањи број држава чланица, тако да резултати нису били репрезентативни за извођење одговарајућих закључака. У складу са понашањима која су инкриминисана прописима ЕУ, студија је обухватила пет кривичних дела и то незаконито испуштање опасних материја у воду; незаконито одлагање отпада; незаконит превоз отпада; незаконито оштећење природних станишта у значајној мери и незакониту трговину или употребу супстанци које оштећује озонски омотач. Студија је указала на велику разноликост у инкриминисању ових кривичних дела, како када су извршиоци кривичних дела физичка лица, тако и када су извршиоци правна лица. Штавише, резултати студије су показали велику неусклађеност кривичноправне заштите у државама чланицама и благу казнену политику, чиме се доводи у питање делотворност заштите животне средине.

Ова студија је била и један од разлога на који се Комисија позвала приликом предлагања Директиве о заштити животне средине путем кривичног права

1 Council Framework Decision 2003/80/JHA of 27 January 2003 on the protection of the environment through criminal law, Official Journal L 029, 05/02/2003 p. 0055—0058.

2 Пресуда од 13. септембра 2005. године C-176/03 објављена на сајту <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62003J0176:EN:html>

3 COM (2007) 51 final, 2007/0022 (COD).

4 "Study on environmental crime in the 27 Member States", Study JLS/D3/2006/05, FINAL REPORT, <http://ec.europa.eu/environment/legal/liability/index.htm>, на дан 8. априла 2010. године.

која усвојена 2008. године⁵ и која представља покушај да се у одређеној мери унификује ова врста кривичноправне заштите у Европској унији. Државе чланице су дужне да унесу ову директиву у своја национална права до 26. децембра 2010. године.

Директива о кривичноправној заштити

Овом Директивом прописују се одређена кривична дела против животне средине извршена умишљајем или из свесног нехата, која државе чланице морају да инкриминишу својим националним законима. Најзначајнија су следећа: испуштање, емисију или увођење одређене количине супстанци или јонизујућег зрачења у ваздух, земљиште или воду који проузрокују смрт људи или тешке повреде или значајно загађивање воде, ваздуха, земљишта или флоре и фауне; незаконито сакупљање, превоз, поновно искоришћење и одлагање, извоз или увоз отпада, укључујући опасни отпад, који доводи до смрти или пак може проузроковати смрт људи или значајно оштећење квалитета ваздуха, земљишта, воде, животиња или биљака; незаконито управљање постројењима у којима се

обављају опасне делатности или у којима се чувају опасне супстанце, а које изван постројења доводе до смрти или пак могу проузроковати смрт људи или значајно оштећење квалитета ваздуха, земљишта, воде, животиња или биљака; производња, третман, складиштење, употреба, транспорт, извоз и увоз нуклеарних материјала или осталих опасних радиоактивних супстанци које проузрокују смрт или тешку повреду људи, или производе значајно оштећење квалитета ваздуха, земљишта, воде, животиња или биљака; незаконито убијање, оштећење, држање или узимање примерака заштићених дивљих животиња, осим ако се ради о занемарљивој колични таквих примерака или када има занемарљив утицај на очување таквих врста; незаконита трговина заштићеним биљним и животињским врстама, осим ако се ради о занемарљивој колични таквих примерака или када има занемарљив утицај на очување таквих врста; свако понашање којим се у значајној мери оштећују природна станишта и незаконита трговина супстанцама које уништавају озон.⁶

Одговорност правних лица

Важно је поменути да се приликом прописивања сваког од ових кривичних

дела врши упућивање на одговарајући комунитарни пропис из односне области како би државе чланице правилно дефинисале бића кривичних дела, имајући у виду делокруг сваког од ових прописа ЕУ. Уколико се детаљније погледа листа кривичних дела може се видети велика сличност са кривичним делима која су била предмет горепоменуте студије Комисије, што показује важност инкриминисања ових понашања у свакој држави чланици.

Интересантно је да се овом Директивом кажњава покушај извршења кривичног дела и саучесништво у кривичном делу (саизвршилаштво, подстрекавање и помагање). Државама чланицама се оставља слобода у избору казне, али она мора бити делотворна, пропорционална и одвраћајућа. Прописана је и одговорност правних лица за ова кривична дела која одговарају за кривично дело које у оквиру својих послова, односно овлашћења учини одговорно лице у намери да за правно лице оствари корист. Одговорно лице је дефинисано тако да обухвата било које лице које је поступало у име правног лица, било у својству одговорног лица, лица овлашћеног да заступа лице или лица које има овлашћења да врши надзор над радом правног лица. Одговорност правног лица постоји и ако је, због непостојања надзора или контроле од стране одговорног лица омогућено

5 Directive 2008/99/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on the protection of the environment through criminal law (Text with EEA relevance), Official Journal L 328, 06/12/2008 p. 0028—0037.

6 Члан 3 Директиве.

извршење кривичног дела у корист правног лица од стране физичког лица које делује под надзором и контролом одговорног лица.

Уколико се упореди кривичноправна заштита утврђена домаћим прописима може се закључити да је кривичноправна заштита животне средине обезбеђена кроз више законских прописа од којих на првом месту треба поменути Кривични законик Србије¹ и Закон о одговорности правних лица за кривична дела.² Не мање важна је и казненоправна заштита која обухвата привредне преступе и прекршаје предвиђена Законом о заштити животне средине секторским законима који су усвојени у оквиру процеса усклађивања националним прописима са комунитарним прописима.³

1 „Службени гласник РС“ бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009 и 111/2009

2 „Службени гласник РС“ бр. 97/2008

3 Закон о амбалажи и амбалажном отпаду (Службени гласник РС, бр. 36/2009), Закон о заштити од нејонизујућег зрачења (Службени гласник РС, бр. 36/2009), Закон о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности (Службени гласник РС, бр. 36/2009), Закон о заштити од буке у животној средини (Службени гласник РС, бр. 36/2009), Закон о хемикалијама (Службени гласник РС, бр. 36/2009), Закон о бицидним производима (Службени гласник РС, бр. 36/2009), Закон о заштити ваздуха (Службени гласник РС, бр. 36/2009), Закон о заштити природе (Службени гласник РС, бр. 36/2009), Закон о заштити и одрживом коришћењу рибељег фонда (Службени гласник РС, бр. 36/2009), Закон о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја и о његовом уништавању (Службени гласник РС, бр. 36/2009).

Кривичноправна заштита у Србији

Кривични законик Републике Србије предвиђа осамнаест кривичних дела против животне средине чији је предмет заштите сама животна средина,⁴ као и низ других кривичних дела у којима се посредно штити животна средина.⁵ Уколико се упореди ова листа кривичних дела са кривичним делима из студије коју је Комисија спровела, може се закључити да се закоником пружа свеобухватна заштита када се ради о физичким лицима као извршиоцима кривичних дела. Тако се, на пример, кривично дело уношења опасних материја у Србију и недозвољено прерађивање, одлагање и складиштење опасних материја⁶ може упоредити са незаконитим одлагањем и превозом отпада који је био предмет студије. За ово кривично дело је предвиђена казна затвора до три године која одговара санкцијама које предвиђају државе чланице са строжом казненом политиком. Тежи облик који подразумева уништење животињског или биљног света великих размера или загађење животне средине у тој мери да су за његово отклањање потребни дуже време или велики трошкови, кажњава

4 Глава 24, Кривична дела против животне средине.

5 Нпр. производња и стављање у промет шокдљивих производа (члан 256), несавесно вршење прегледа животних намирница (члан 257), загађивање воде за пиће и животних намирница (члан 258).

6 Члан 266 Кривичног законика.

се од једне до осам година. Наше право кажњава и покушај, што одговара обавезама из поменуте Директиве. Надаље, незаконита трговина или употреба супстанци које оштећују озонски омотач одговара кривичном делу недозвољеног прерађивања, одлагања и складиштење опасних материја прописаном Кривичним закоником (члан 266), као и прекршају предузетника према Закону о заштити ваздуха прописаном чланом 82, ставом, 1, тачкама 5—13.

Услови одговорности правних лица за кривична дела, кривичне санкције које се могу изрећи правним лицима и правила поступка у којем се одлучује о одговорности правних лица, изрицању кривичних санкција и мера безбедности и извршењу судских одлука утврђени су Законом о одговорности правних лица за кривична дела. Уколико се упореде услови одговорности предвиђени овим законом, долази се до закључка да је одговорност правних лица утврђена на исти начин као у горепомнутој Директиви о заштити животне средине кривичним правом. Тако се према нашем Закону захтева намера правног лица да оствари корист извршењем кривичног дела. Извршилац кривичног дела је одговорно лице, иако се предвиђа да одговорност правног лица постоји и ако је, због непостојања надзора или контроле од стране одговорног лица, омогућено извршење кривичног дела у корист правног лица од стране

физичког лица које делује под надзором и контролом одговорног лица.⁷ Правно лице може одговарати за кривична дела из посебног дела Кривичног законика и других закона која се односе на област животне средине, ако су испуњени услови за одговорност правног лица предвиђени овим законом.

Привредни преступи и прекршаји

Поред кривичноправне одговорности, правна лица одговарају за привредне преступе и прекршаје предвиђене еколошким законима, које је у највећем броју Србија усвојила у току 2009. године. Уколико се погледају врсте привредних преступа и прекршаја прописане домаћим законодавством, може се јасно закључити да су дела која су била предмет студије Комисије инкриминисана домаћим прописима. Штавише, предвиђене санкције показују да Србија спада у групу држава са строгим казненоправном политиком у овој области.

Тако је, на пример, материја отпада делимично прописана Законом о управљању отпадом РС⁸ који прописује привредне преступе који обухватају низ понашања правних лица која се

могу подвести под незаконито одлагања отпада (нпр. одлагање отпада без дозволе, одлагање отпада противно условима из дозволе, складиштење отпада на местима која нису технички опремљена за привремено чување отпада на локацији произвођача или власника отпада). За ове привредне преступе изричу се високе новчане санкције од 1.500.000 до 3.000.000 динара које одговарају најстрожим санкцијама прописаним у одређеним државама чланицама,⁹ као и одговарајуће мере безбедности (заштитна мера забране обављања одређене привредне делатности, а одговорном лицу заштитна мера забране вршења одређене дужности у трајању до десет година). Истим законом кажњавају се за прекршај привредно друштво, предузеће или друго правно лице, као и одговорна лица у органу државне управе, имаоцу јавних овлашћења, односно овлашћеном правном лицу.¹⁰ Не треба заборавити ни казнене одредбе Закона о заштити животне средине којима се прописује низ привредних преступа и прекршаја чији су извршиоци правна лица или одговорна лица у правном лицу.

Неопходно усклађивање прописа

Овај кратак приказ кривичноправне заштите у ЕУ, као и одговарајућих националних прописа, изнова показује значај који животна средина добија у последњих неколико година. Нажалост, различити степен заштите у државама чланицама који је показала горепоменута студија указали су на неопходност усклађивања прописа у овој материји, што је био и кључан разлог за усвајање Директиве о заштити животне средине путем кривичног права. Директивом су прописана кривична дела које државе чланице морају да инкриминишу националним прописима, као и стандарди које прописане кривичне санкције треба да задовоље. Посебна пажња је посвећена одговорности правних лица за еколошку штету.

Уколико се анализирају домаћи прописи долази се до закључка да је прописана свеобухватна правна заштита животне средине како када су извршиоци физичка лица, тако и када су то правна лица. Казненоправна заштита животне средине загарантована је Кривичним законом Републике Србије, Законом о одговорности правних лица за кривична дела, Законом о заштити животне средине, као и низом секторских закона који су донети у оквиру поступка усклађивања домаћих прописа са прописима ЕУ.

7 Члан 6, став 2 Закона о одговорности правних лица за кривична дела.

8 Не треба заборавити ни казнене одредбе Закона о заштити животне средине који инкриминише одређена понашања која се тичу материја управљања отпадом.

9 Као на пример новчаним санкцијама које се изричу у Ирској која спада у државе чланице са највишим новчаним казнама за ово дело.

10 Чланови 90 и 92 Закона о управљању отпадом.



Улога и значај дисциплинског тужиоца

Улогу дисциплинског тужиоца не треба схватити као инквизиторску или улогу казнене експедиције, већ као коректив и помоћ приликом отклањања блажих или озбиљнијих неправилности у раду

РАНКО ЈЕРКОВИЋ

Секретар Првог основног јавног тужилаштва
у Београду

Усвајањем Закона о јавном тужилаштву¹ који се примењује од 1. јануара 2010. године, у оквиру реформе организационих прописа који регулишу рад јавних тужилаштва, постављени су основи за детаљно правно регулисање питања дисциплинске одговорности јавног тужиоца и заменика јавног тужиоца. У глави VIII Закона која носи назив „Дисциплинска одговорност и дисциплински поступак”, утврђен је појам дисциплинског прекршаја, методом еnumerације одређено је које радње представљају дисциплински прекршај, прописане су врсте дисциплинских санкција, као и дисциплински органи задужени за вођење дисциплинског поступка и утврђивање одговорности.

Правни оквир

На овај начин, после дужег времена и након основаних примедби стручне и опште јавности, попуњена је својеврсна „правна празнина” у степеновању одговорности носилаца јавнотужилачке функције. Наиме, прописи који су били на правној снази до 1. јануара 2010. године нису пружали основ за утврђивање дисциплинске одговорности јавног тужиоца и његових заменика, односно није постојао одговарајући механизам за изрицање санкција поводом многобројних радњи које се сматрају несавесним вршењем функције или понашања која су недостојна јавнотужилачке функције. Поступак за разрешење носилаца јавнотужилачке функције односио се на ситуацију када је јавни тужилац или његов заменик правоснажно осуђен на безусловну казну затвора у трајању од најмање шест месеци, или за кажњиво дело које га чини недостојним дужности коју обавља. Поред тога, основ за разрешење представљало је нестручно и

¹ Закон о јавном тужилаштву („Сл. гласник РС” бр. 116/2008, 104/2009).

несавесно вршење дужности као и трајни губитак радне способности.¹ Очигледно је, дакле, да је између законитог и савесног вршења функције са једне стране и најтежих повреда закона које конституишу основ за разрешење са друге стране, постојао читав низ радњи које по својој садржини представљају нарушавање принципа законитости и савесности у раду, али који по својој тежини и последицама које производе не конституишу основ за разрешење већ захтевају блажу санкцију, ону која је сразмерна тежини учињеног прекршаја.

Управо у овај „празан простор” законодавац је сместио одредбе о дисциплинској одговорности носилаца јавнотужилачке функције и омогућио да се на одговарајући и сразмеран начин санкционишу радње и понашања која излазе из оквира утврђеног како законима и подзаконским актима тако и Етичким кодексом Удружења јавних тужилаца, односно правилима пристојног и професионалног понашања у односима са колегама, судом, другим државним органима и грађанима.

На Државном већу тужилаца остаје задатак да донесе Правилник о дисциплинској одговорности и дисциплинском

поступку² како би заокружило правни оквир који би омогућио ефикасно деловање механизма предвиђених Законом о јавном тужилаштву.

Историјски контекст

Иако одредбе Закона о јавном тужилаштву које се односе на дисциплинску одговорност и поступак представљају новину у нашем правном систему, суштински, оне представљају обновљени континуитет са правилима о дисциплинској одговорности носилаца јавнотужилачке функције која су била на правној снази током 20. века.

Наиме, законима о јавном тужилаштву донетим у Србији у периоду од 1929. до 1974. године, тачније законима из 1929, 1946, 1954. и 1965. године, поред примарне функције тужилаштва да гони учиниоце кривичних дела, као секундарна функција била је предвиђена дужност тужиоца у дисциплинским стварима како судског особља, тако и јавних тужилаца, заменика јавних тужилаца и других запослених у државном тужилаштву. Дисциплински поступак против чланова државног тужилаштва био је исти као и против судија. О дисциплинским кривицама одлучивали су дисциплински судови.

Законом о Савезном јавном тужилаштву из 1974. године

и каснијим законима донетим у области јавног тужилаштва, све до Закона о јавном тужилаштву из 2010. године није било предвиђено постојање дисциплинског тужиоца, као специјалног органа тужилаштва, који би предлагао покретање дисциплинског поступка и имао значајна овлашћења у оквиру истог.

Дисциплински прекршаји и санкције

Да би се сагледала улога и значај дисциплинског тужиоца неопходно је укратко се осврнути на одредбе Закона које се односе на дисциплински прекршај и санкције у дисциплинском поступку.

Дисциплински прекршај је несавесно вршење јавнотужилачке функције или понашање јавног тужиоца, односно заменика јавног тужиоца недостојно јавнотужилачке функције, а које је прописано Законом о јавном тужилаштву.³ Из законске дефиниције произилази да дисциплински прекршај, најшире посматрано, обухвата две групе прекршаја. Прву групу чине они прекршаји који би се могли подвести под појам несавесног рада (неизвршавање писмених упутстава надређеног јавног тужиоца, неизрађивање јавнотужилачке одлуке у прописаном року, учестало пропуштање или кашњење на заказани главни претрес итд.) док другу групу представља

1 Закон о јавном тужилаштву („Службени гласник РС”, бр. 63/2001, 42/2002, 39/2003, 44/2004, 51/2004, 61/2005, 46/2006, 106/2006).

2 Радна група је израдила предлог Правилника о дисциплинској одговорности и дисциплинском поступку. Текст предлога је доступан јавности и налази се на сајту Удружења јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије.

3 Члан 103. Закона о јавном тужилаштву („Сл. гласник РС” бр. 116/2008, 104/2009).

понашање недостојно јавнотужилачке функције (упуштање у непримерене односе са странкама или њиховим правним заступницима, непоштовање радног времена, значајно кршење одредаба Етичког кодекса, итд.)⁴

Уколико је услед извршења дисциплинског прекршаја дошло до озбиљног поремећаја у раду јавног тужилаштва или тешког нарушавања угледа и поверења јавности у јавно тужилаштво, дисциплински прекршај добија свој квалификовани облик и сагласно Закону сматраће се тежим дисциплинским прекршајем за који је запрећена и строжа санкција.

Дисциплинске санкције су: јавна опомена, умањење плате до 50 одсто до једне године и забрана напредовања у трајању од три године. Јавна опомена може бити изречена само када се први пут утврди одговорност јавног тужиоца, односно заменика јавног тужиоца за дисциплински прекршај.⁵ Законом је утврђен и принцип сразмерности приликом изрицања дисциплинске санкције тако да је обавеза дисциплинских органа да утврде интензитет наступеле штетне последице и у односу на њега изрекну одговарајућу санкцију уз ограничење да најблажу санкцију могу изрећи

само када први пут утврде дисциплинску одговорност носиоца јавнотужилачке функције.

Коначно, у вези предвиђених дисциплинских санкција, намеће се и једно питање. Наиме, евентуална дисциплинска санкција умањења плате од 50 одсто до годину дана, више би имала карактер одмазде него санкције, па је разумно поставити питање њене оправданости. Истине ради, Закон ову санкцију предвиђа само као могућност, наводећи да умањење плате може бити до 50 одсто, па остаје да пракса дисциплинских органа покаже да ли заиста има прекршаја таквог интензитета који би за собом повлачили санкцију која је на граници одмазде или се у таквим случајевима већ прелази у зону постојања основа за разрешење или забрану напредовања у трајању од три године, као тежих облика одговорности носиоца јавнотужилачке функције.

Дисциплински органи

Дисциплински органи су: дисциплински тужилац и његови заменици и дисциплинска комисија.⁶ Дисциплинског тужиоца и његове заменика именује Државно веће тужилаца. Услови за именовање, трајање мандата, начин престанка дужности, начин рада и одлучивања уређује такође Државно веће тужилаца

својим Правилником који ће бити објављен у „Службеном гласнику”.⁷ Дисциплински тужилац или његов заменик заступа предлог за покретање поступка пред Дисциплинском комисијом, као надлежном за доношење одлуке у првом степену. Против одлуке Дисциплинске комисије жалба је допуштена, а другостепени орган је Државно веће тужилаца које одлучујући по жалби може да потврди првостепену одлуку или да је преиначи.

Сагласно Закону, овлашћење Дисциплинског тужиоца као странке у дисциплинском поступку јесте да на основу дисциплинске пријаве, када оцени да је основана, стави предлог за покретање дисциплинског поступка. Уколико пријаву оцени као неосновану Дисциплински тужилац ће је својом одлуком одбацити. Такође, овлашћен је да захтева да дисциплински поступак буде јаван када оцени да је то оправдано, а имајући у виду да је поступак по самом Закону затворен за јавност. Коначно, дисциплински тужилац је овлашћен да изјави жалбу на одлуку Дисциплинске комисије и то Државном већу тужилаца као другостепеном органу.

Улога дисциплинског тужиоца

Јавно тужилаштво као државни орган који је овлашћен да гони

4 У члану 104. Закона о јавном тужилаштву, методом енумерације прописано је шта се сматра дисциплинским прекршајем, тежим дисциплинским прекршајем као и поновљеним дисциплинским прекршајем.

5 Члан 105. Закона о јавном тужилаштву („Сл. гласник РС” бр. 116/2008, 104/2009).

6 Члан 106. Закона о јавном тужилаштву („Сл. гласник РС” бр. 116/2008, 104/2009).

7 Како Правилник још увек није усвојен у даљем тексту ћемо се позвати на решења из поменутог предлога Правилника о дисциплинској одговорности и дисциплинском поступку.

учиниоце кривичних дела има значајну функцију у политици сузбијања криминалитета у Републици Србији. Законитим и благовременим вршењем својих овлашћења носиоци ове одговорне функције доприносе личној и имовинској сигурности грађана, штите углед и развијају поверење у јавно тужилаштво као државни орган.

Наравно, одступања од принципа законитог, благовременог и професионалног обављања функције увек су могућа, а притужбе стручне и опште јавности на рад јавног тужилаштва нису увек без основа или малициозне. Наравно, сваки пропуст који учини носилац јавнотужилачке функције није резултат или доказ његове нестручности, недостојности, бахатости и генерално намере да се не обазире на прописе. Нити је основ за његово разрешење. Разлози могу бити многобројни и нису истоветни у сваком јавном тужилаштву. Понекад, преоптерећеност послом и згуснут распоред процесних обавеза узрокује непажњу која резултира пропуштањем да се изврши каква обавеза, испоштује инструктивни рок. Некада су у питању разлози личне природе, а може то бити и притисак странака и заинтересованих лица у кривичном поступку или њихово неразумеваше правних прописа који стварају притисак и производе неправилности и омашке у раду носилаца јавнотужилачке функције.

Ништа од наведеног није оправдање за мањкавости у раду јавног тужиоца и његових

заменика. Важност њихове улоге у правном систему одузима им могућност и право да буду толерантни на учестале грешке и неправилности у раду. И управо на том пољу огледа се значај овлашћења дисциплинског тужиоца као лица које је одговорно да цени основаност пријава против носилаца јавнотужилачке функције и покреће поступак за утврђивање дисциплинске одговорности. Његову улогу не треба схватити као инквизиторску или улогу казнене експедиције, већ као коректив и помоћ приликом отклањања блажих или озбиљнијих неправилности у раду. Пракса дисциплинског тужиоца ће помоћи јаснијем дефинисању радњи и понашања које подлежу санкцијама и утицати на јавне тужиоце и њихове заменике да своје поступање у највећој могућој мери ускладе са принципима законитости и ефикасности у раду.

Са друге стране, дисциплински тужилац има овлашћење и могућност да, кроз оцену основаности пријава, заштити носиоце јавнотужилачке функције од неоснованих или злонамерних оптужби за неваљано вршење функције и да временом, кроз своју праксу дефинише одређене стандарде за покретање дисциплинских поступака. Тако ће пракса дисциплинских органа, са једне стране, јасно одредити границе у којима се носиоци јавнотужилачке функције могу кретати у вршењу своје функције, а са друге стране одвратити оне који нису задовољни радом јавног

тужилаштва да иницирају покретање поступака за утврђивање одговорности због очигледно неоправданих разлога.

Такође треба имати у виду да тежак дисциплински прекршај представља основ за покретање поступка за разрешење носилаца јавнотужилачке функције. С тим у вези је и одговорност дисциплинског тужиоца да са дужном пажњом и темељно поступа по свим основаним пријавама против носилаца јавнотужилачке функције како би ваљано утврдио све релевантне чињенице.

Управо због овакве улоге дисциплинског тужиоца предложено је да на ову функцију може бити именован носилац јавнотужилачке функције који има најмање осам година радног искуства у тужилаштву.¹

Предстоји усвајање Правилника о дисциплинској одговорности и дисциплинском поступку. Пред нама су и први дисциплински поступци и почетак формирања праксе у овој области. За сада са извесношћу можемо рећи да је постављен одговарајући правни оквир и да су створене претпоставке за успостављање обухватног система утврђивања одговорности носилаца јавнотужилачке функције.

¹ Предлог Правилника о дисциплинској одговорности и дисциплинском поступку.

Примена института одлагања кривичног гоњења

Изменама ЗКП-а од 11. септембра 2009. године, примена овог института је значајно проширена и кроз праксу тужилаштва се показала као веома ефикасна мера приликом решавања кривичних предмета

ВЕСНА ОСТОЈИЋ

Виши тужилачки сарадник у Првом основном јавном тужилаштву у Београду

Изменама Законика о кривичном поступку од 11. септембра 2009. године, примена овог института је не само значајно проширена већ се и кроз праксу тужилаштва показала као веома ефикасна мера приликом решавања кривичних предмета

Одлагање кривичног гоњења, или такозвани опортунитет је релативно нов институт кривичног процесног права, уведен Закоником о кривичном поступку из 2002. године. Последњим изменама Законика од 11. септембра 2009. године, примена овог института је значајно проширена и кроз праксу тужилаштва се показала као веома ефикасна мера приликом решавања кривичних предмета.

Обавезе осумњиченог

Одлагање кривичног гоњења, у смислу чл. 236. ЗКП, може се применити за кривична дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до три године, ако осумњичени прихвати једну или више следећих мера:

1. да отклони штетну последицу насталу извршењем кривичног дела или да накнади причињену штету
2. да плати одређени новчани износ у корист хуманитарне организације, фонда или јавне установе
3. да обави одређени друштвенокорисни или хуманитарни рад,
4. да испуни доспеле обавезе издржавања,

5. да се подвргне одвикавању од алкохола или опојних дрога
6. да се подвргне психосоцијалној терапији,
7. да изврши обавезу установљену правноснажном одлуком суда, односно поштује ограничење утврђено правноснажном судском одлуком,
8. да положи возачки испит, обави додатну возачку обуку или заврши други одговарајући курс.¹

Ставом 2. истог члана предвиђено је да по одобрењу већа из чл. 24. ст. 6. ЗКП, јавни тужилац може одложити кривично гоњење и за кривична дела за која је предвиђена казна затвора преко 3 године, а до 5 година.

Осумњичени је дужан да прихваћену обавезу изврши у року који не може бити дужи од 6 месеци.

Пракса Првог ОЈТ у Београду²

Одлагање кривичног гоњења у смислу чл. 236. ЗКП обавезно се имало примењивати за кривична дела Угрожавање јавног саобраћаја из чл. 289. ст. 3. у вези ст. 1. Кривичног законика и за кривично дело Недавање издржавања из чл. 195. ст. 1. КЗ, пре подношења Предлога за предузимање одређених истражних радњи и уколико су се стекли услови за примену, односно уколико је осумњичени неосуђиван и не пролази кроз централну евиденцију лица према којима је примењиван овај

институт, а која се води у писарници Републичког јавног тужилаштва.

Наиме, сходно упутству Републичког јавног тужиоца А бр. 246/08 од 28. 08. 2008. године, јавна тужилаштва су била обавезна да пре примене одлагања кривичног гоњења провере у писарници Републичког јавног тужилаштва да ли лице према коме су се стекли услови за примену одлагања кривичног гоњења већ пролази кроз евиденцију лица према којима је примењен овај институт. Такође, у циљу ефикасне и правилне примене одлагања кривичног гоњења, јавна тужилаштва су једном месечно слала извештај Републичком јавном тужилаштву о предметима у којима је донето решење о одбацивању кривичне пријаве у смислу чл. 236. ст. 3. Кривичног законика.

Поред наведених кривичних дела, одлагање кривичног гоњења се примењивало и за остала кривична дела уколико су били испуњени услови за примену, а најчешће за кривично дело Уништење и оштећење туђе ствари из чл. 212. Кривичног законика и кривично дело из чл. 159. Закона о енергетици.

Новчана средства прикупљена применом овог института осумњичени су, на основу одлуке јавног тужиоца, уплаћивали следећим установама:

Геронтолошком центру у Београду, Деци без родитељског старања у ул. Звечанској у Београду, Институту за мајку и дете у Београду, Деци оболелој од аутизма у ул. Диљској у Београду и Удружењу родитеља деце оболеле од малигних болести „Звончица” у Београду.

Пре измена Законика о кривичном поступку било је предвиђено да јавни тужилац може одложити кривично

гоњење за кривична дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до 3 године, ако осумњичени прихвати једну или више од предвиђених мера, али само уз сагласност већа из чл. 24. ст. 6. ЗКП.

Измене КЗ-а и ЗКП-а

Последњим изменама Кривичног законика и Законика о кривичном поступку, за кривична дела за која је запређене новчана казна или казна затвора до 3 године више није потребна сагласност већа из чл. 24. ст. 6. ЗКП и прописане су још две мере у члану 236. став 1. тачке 7. и 8. ЗКП. Такође, измењен је и став 2. члана 236. ЗКП, којим је прописано да јавни тужилац може одложити кривично гоњење и за кривична дела за која је предвиђена казна затвора преко 3 године а до 5 година и то по одобрењу већа из чл. 24. ст. 6 ЗКП. На овај начин знатно је проширен број кривичних дела на која се може применити институт одлагања кривичног гоњења.

Одлуком јавног тужиоца А бр. 175/2010 од 04.03.2010. године, одређено је да ће се средства која уплаћују осумњичени применом института одлагања кривичног гоњења уплаћивати искључиво на рачун Управе за трезор Министарства финансија на посебан подрачун са називом Град Београд – Секретаријат за здравство – средства у вези опортунитета за кривично гоњење у оквиру консолидованог рачуна трезора града Београда. Подрачун је отворен на основу Закључка који је донео градоначелник града Београда дана 23.02.2010. године, а након договора са јавним тужиоцем Првог основног јавног тужилаштва у Београду.

Такође, Прво основно јавно тужилаштво у Београду, као правни следбеник Првог,

1 Мере прописане у тачки 7 и 8 уведене су изменама и допунама Законика о кривичном поступку.

2 Током 2009. године, а пре измена Кривичног законика и Законика о кривичном поступку од 11.09.2009. године

Другог, Трећег, Четвртог и Петог општинског јавног тужилаштва у Београду, закључило је Протоколе са директорима ЈКП „Зеленило Београд” и ЈКП „Градска чистоћа” дана 22.02.2010. године, у којима ће осумњичени у смислу чл. 236. ст. 1. тачка 3. ЗКП моћи да обављају друштвенокорисни рад. Према наведеним Протоколима, дужину друштвенокорисног рада за свако лице одређује Прво основно јавно тужилаштво у Београду и тај рад у укупном трајању не може бити краћи од 60 часова ни дужи од 360 часова. Друштвенокорисни рад се може обавити у времену које не може бити краће од месец дана, ни дуже од 6 месеци и може трајати најдуже 60 часова у току једног месеца. ЈКП „Градска чистоћа” и ЈКП „Зеленило Београд” су се обавезали да ће се у односу на лица која по наведеним протоколима обављају друштвенокорисни рад примењивати све мере заштите на раду сходно Закону о раду и другим прописима који регулишу ту област. Такође су се обавезали да у писменој форми обавештавају Прво основно јавно тужилаштво у Београду о почетку и завршетку обављања друштвенокорисног рада свих упућених лица, као и о свим другим битним чињеницама.

КЕО уписник

У Првом основном јавном тужилаштву у Београду, у складу са Правилником о управи у јавном тужилаштву, води се КЕО уписник у који се уписују предмети у којима је примењен институт одлагања кривичног гоњења. Од 01. јануара 2010. године до сада је у КЕО уписник преведено око 500 предмета. Уписник се води на тај начин што се предмети прво заводе у КТ уписник а након тога, по

одлуци обрађивача и уколико су се стекли услови за примену одлагања кривичног гоњења, уписују се у КЕО уписник, с тим што задржавају и КТ број. У случају да одлагање кривичног гоњења није могуће спровести (нпр. уколико осумњичени не испуни наложену обавезу и сл.) обрађивач предмета подноси оптужни предлог суду.

Након постигнутог договора у вези примене института одлагања кривичног гоњења, Прво основно јавно тужилаштво у Београду Секретаријату за здравство града Београда доставља примерак решења којим се осумњиченом налаже извршење обавезе. Решење служи као правни основ за уплату финансијских средстава, а након доношења доказа о извршењу обавезе, обрађивач доноси решење о одбацивању кривичне пријаве.

Минималан износ за уплату ради извршења наложене обавезе износи 40.000,00 динара а до средине маја је по овом основу, на рачун Секретаријата за здравство града Београда, уплаћено преко 1.000.000,00 динара.

Даље, последњим изменама Законика о кривичном поступку члану 236. додат је и ст. 5. којим је прописано да ће јавни тужилац затражити да веће из чл. 24. ст. 6. ЗКП одобри извршење обавеза из ст. 1. тачка 2. и 3. члана 236. ЗКП када оцени да оштећени коме је у потпуности накнађена причињена штета из очигледно неоправданог разлога не пристаје да осумњичени изврши обавезе из ст. 1. тачка 2. и 3. члана 236. ЗКП, а јавни тужилац нађе да је извршење таквих обавеза целисходно.

Коначно, чланом 236. ст. 6. ЗКП је прописано да јавни тужилац може, уз сагласност суда пред којим се води главни претрес, до завршетка главног

претреса за кривично дело за које је предвиђена новчана казна или казна затвора до 3 године, одустати од кривичног гоњења, ако осумњичени испуни једну или више мера из ст. 1. члана 236. ЗКП. Када се ради о мерама из става 1. тачка 2. и 3. истог члана, потребна је и сагласност оштећеног, односно примењује се одредба из става 5. истог члана.

Јавни тужилац може поступити у складу са ставом 6. члана 236. ЗКП и када се поступак води за кривично дело за које је предвиђена казна затвора преко 3 а до 5 година, ако то својим решењем одобри веће из чл. 24. ст. 6. ЗКП.

Обавеза тужиоца

Када је кривична пријава поднета за кривично дело за које је као главна казна предвиђена новчана казна или казна затвора до 3 године јавни тужилац је дужан да пре подношења оптужног предлога односно пре него што поднесе предлог за спровођење истражних радњи испита постојање могућности за одлагање кривичног гоњења. Вршећи наведене провере, јавни тужилац може обавити разговор са осумњиченим и оштећеним као и другим лицима, односно прикупити друге потребне податке о чему саставља посебну службену белешку.

На колегијуму јавног тужиоца са првим заменицима и руководиоцима одељења Првог основног јавног тужилаштва у Београду 25.01.2010. године, усвојен је закључак да је увек потребно покушати са применом института одлагања кривичног гоњења код следећих кривичних дела:

- кривично дело Недавање издржавања из чл. 195. Кривичног законика;
- кривично дело Грађење без грађевинске дозволе из чл.

219а Кривичног законика и то у случајевима када су инвеститор или извођач радова физичка лица и у питању је извођење мањих грађевинских радова;

- кривично дело из чл. 159. Закона о енергетици;
- кривично дело Неосновано добијање кредита из чл. 209. Кривичног законика;
- кривично дело Лака телесна повреда из чл. 122. Кривичног законика;
- кривично дело Утаја из чл. 207. Кривичног законика, уколико је у питању ситуација да је закључен уговор о лизингу, па осумњичени у току поступка врати возило;
- кривично дело Одузимање малолетног лица из чл. 191. Кривичног законика (неопходно је претходно ставити захтев за прикупљање потребних обавештења или предузети истражне радње);

За остала кривична дела институт одлагања кривичног гоњења се примењује увек када су испуњени услови за његову примену.

Минимални износ за уплату и даље је 40.000,00 динара, а код кривичних дела против безбедности јавног саобраћаја новчани износ је потребно да буде већи од минималног износа који је законом предвиђен за конкретни саобраћајни прекршај.

Уколико осумњичени није у могућности да уплати одређени новчани износ, потребно је применити друге мере одређене чл. 236. ЗКП (нпр. друштвенокорисни или хуманитарни рад).

Ефикасан институт

Институт одлагања кривичног гоњења не примењује се код следећих кривичних дела:

- кривично дело Пореска утаја из чл. 229 Кривичног законика (будући да је и даље на снази обавезно упутство Републичког јавног тужилаштва)
- кривично дело Неуплаћивање пореза по одбитку из чл. 229а Кривичног законика (рестриктивна примена)
- кривично дело Фалсификовање исправе из чл. 355. ст. 2. у вези са ст. 1. Кривичног законика (у појединим случајевима је оправдана примена нпр. употреба лажних регистарских ознака када се употребе регистарске ознаке другог аутомобила)
- кривично дело Насилје у породици из чл. 194. Кривичног законика
- кривична дела против државних органа и против ЈРМ (евентуално је дозвољена примена одлагања кривичног гоњења код кривичних дела из чл. 23. ЗОЈРМ РС)
- кривично дело Угрожавање јавног саобраћаја из чл. 289. ст. 1. Кривичног законика
- кривично дело Угрожавање јавног саобраћаја из чл. 289. ст. 3. у вези ст. 1. Кривичног законика (у случајевима када је кривично дело извршено на пешачком прелазу и када се ради о безобзирној вожњи осумњиченог).
- тешка дела против безбедности јавног саобраћаја из чл. 297. Кривичног законика (изузетно је дозвољена примена уколико постоји знатан допринос оштећеног настанку саобраћајне незгоде или према природи и тежини настале повреде нпр. прелом прста итд.).
- кривично дело Тешка телесна повреда из чл. 121. Кривичног законика,

изузетно када се ради о истом кривичном делу из чл. 121. ст. 4. Кривичног законика, или су повреде тешке, али по природи на самој граници између лаких и тешких (нпр. прелом прста).

- кривично дело Неовлашћено држање опојних дрога из чл. 246а Кривичног законика.

На основу праксе јавних тужилаштва примена института одлагања кривичног гоњења показала се као ефикасан правни институт којим је знатно убрзан кривични поступак. За кривична дела за која је запређена казна затвора до 3 године више није потребна сагласност суда. То знатно скраћује време потребно са спровођење одлагања кривичног гоњења, а притом се прикупе значајна финансијска средства која се уплаћују искључиво у хуманитарне сврхе.

Интенција законодавца за изналагање алтернативних начина за ефикасно окончање кривичних поступака у великој мери се остварује кроз процесни институт одлагања кривичног гоњења, а што је већ и доказано у раду Првог основног јавног тужилаштва у Београду. Када у пракси буду заживели и процесни институти кажњавања од стране истражног судије, кажњавања без одржавања главног претреса, као и институт споразума о признању кривице, може се основано очекивати растерећење судећих већа које ће бити директна последица ефикасне примене алтернативних процесних могућности за окончање кривичног поступка.



Стални критерији за вредновање у тужилаштву

БИЉАНА СИЛАЋИ

Тужилачко удружење је уз помоћ Мисије ОЕБС-а у Србији израдило Правилником о критеријумима и мерилима вредновања рада јавних тужилаца и заменика, као и поступак оцењивања кроз систем бодовања и давања коначне оцене.

Устав Републике Србије, усвојен новембра 2006. године, уређује питања која се односе на избор, мандат, одговорност и престанак функције републичког јавног тужиоца, као и питања избора, положаја, одговорности и престанка функције јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца.

Уставна решења су на другачији начин решила питања везана како у погледу тужиоца, тако и у погледу састава и начина избора Државног Већа тужилаца (ДВТ) у односу на Националну стратегију реформе правосуђа.¹ Поменутом стратегијом, која је усвојена шест месеци пре проглашења Устава РС, ДВТ је било предвиђено као орган који треба да обезбеди функционалну независност јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца.

¹ „Сл. гласник РС“, бр.98/2006.

Критеријуми рада

Уставним одредбама, ДВТ као „самосталан орган који обезбеђује и гарантује самосталност јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, у складу са Уставом”² предлаже Народној скупштини кандидате за први избор за заменике јавних тужилаца, бира заменике јавних тужилаца за трајно обављање функције, бира заменике јавних тужилаца који су на сталној функцији за заменике јавних тужилаца у другом јавном тужилаштву, и одлучује у поступку за престанак функције заменика јавног тужиоца.

У основним одредбама Закона о јавном тужилаштву,³ у члану 1. уређује се организација и надлежност јавног тужилаштва, као и услови и поступак за избор и престанак функције јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, права и

дужности, вредновање рада, као и дисциплинска одговорност.

По Закону о јавном тужилаштву, ДВТ је овлашћено да утврди критеријуме и мерила при предлагању и избору јавних тужилаца и заменика. Као основ при предлагању и избору носиоца јавнотужилачке функције ДВТ, узима: стручност, оспособљеност и достојност.

Поступак, односно начин утврђивања наведених категорија, врши се на основу критеријума које је ДВТ утврдило путем Правилника о критеријумима и мерилима за оцену стручности, оспособљености и достојности кандидата за носиоце јавнотужилачке функције (у даљем тексту Правилник).⁴

Оно што је битно истаћи, јесте да се примена Правилника односи на избор јавних тужилаца и заменика јавних

тужилаца који су изабрани или распоређени по Закону о јавном тужилаштву, и Закону о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине, а који су на дан конституисања ДВТ носиоци јавнотужилачке функције, као и на предлагање за избор јавних тужилаца и предлагање за први избор заменика јавних тужилаца. То значи да је примена овог Правилника ограничена на изборе који су према члану 129. и 131. Закона о јавном тужилаштву, обављени до краја 2009. године, а примениће се и приликом избора јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца у јавним тужилаштвима у Републици Србији, по Огласу ДВТ објављеног у „Службеном гласнику РС”.⁵

Критеријуми којима се врши оцена стручности и оспособљености, могу се

2 „Сл. гласник РС”, број 44/2006.
3 Члан 164. Ст. 1. Устава РС.

4 „Сл. гласник РС”, бр. 116/2008.

5 „Службени гласник РС”, бр. 55/2009.

поделити на квантитативне и описне критеријуме, на основу чега се утврђује општа оцена рада. Квантитативни критеријуми утврђују се на основу статистичког броја примљених предмета и донетих одлука, на основу утврђеног процента, на основу чега се утврђује успешност односно неуспешност, од стране јавног тужиоца који сам доноси одлуку да ли су наведени критеријуми испуњени.

Код описних критеријума, јавни тужилац који оцењује, треба да образложи свој став да ли су наведени критеријуми испуњени.

Правилником се утврђују и критеријуми за оцењивање рада јавних тужилаца, и у том погледу оцењивање њиховог рада се врши кроз показану способност да руководе јавним тужилашtvом. Рад јавних тужилаца којима су додељени предмети у рад, врши се по основу критеријума за оцену рада заменика јавних тужилаца.

На основу тако утврђених критеријума за оцену стручности и оспособљености, даје се оцена и то описна, која треба да одреди место заменика јавног тужиоца приликом избора. Оцене су: не задовољава, задовољава и задовољава за напредовање.

Достојност као основ за вредновање рада јавних тужилаца и заменика у Правилнику полази од претпоставке да сви кандидати за тужиоце и заменике тужиоца, а који су у тренутку избора на функцији у јавном тужилашtvу су достојни.

ДВТ има обавезу, да уколико се против јавног тужиоца или заменика јавног тужиоца води поступак за резрешење, или ако се води неки други поступак за неко друго кажњиво дело, утврди да кандидат у том

случају, не испуњава тај критеријум.

Потребно је нагласити да је Правилником, а у вези са стручношћу и оспособљеношћу кандидата који су радили у јавном тужилашtvу, предвиђено и давање мишљења јавног тужиоца и мишљење колегијума јавног тужилаштва, и то како за избор тако и напредовање тужилаца и заменика. Иако ово мишљење колегијума није обавезујуће за јавног тужиоца који даје своју оцену, оно је битно јер одражава односе у јавном тужилашtvу, јер се врши путем анонимне анкете, а требало би да има утицај у поступку по приговору ДВТ на дагу оцену од стране јавног тужиоца.

Правилником се утврђује и правила у вези са стручношћу и оспособљености лица која нису радила у јавном тужилашtvу, и то путем мишљења од органа, установе, у којима је то лице претходно радило.

У наредном периоду, а у вези са вредновањем рада јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, ДВТ је овлашћено и у обавези да донесе објективизирани и јединствене критеријуме, који ће представљати основ за избор, обавезну обуку и разрешење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, а који ће бити регулисани Правилником о критеријумима и мерилима вредновања рада.

Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, израдило је, уз помоћ Мисије Оебса у Србији, наведени Правилник, са утврђеним критеријумима за вредновање рада јавних тужилаца и заменика, као и поступак оцењивања кроз систем бодовања и давања коначне оцене.

ИЗАЗОВ ЗА УДРУЖЕЊЕ И ДРЖАВНО ВЕЋЕ

Стални за вредновање јавних

ВЛАДИМИР ПЕРУНОВИЋ

Виши тужилачки помоћник у Првом основном јавном тужилашtvу у Београду

Критеријуми вредновања рада јавних тужилаца

Када Правилник о критеријумима и мерилима вредновања рада јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца ступи на правну снагу у свом коначном облику, представљаће гаранцију да ће рад носилаца јавнотужилачке функције бити вреднован на прави начин

Питање одређивања сталних критеријума за вредновање јавних тужилаца је веома осетљиво и комплексно питање које у Републици Србији у досадашњој пракси, па и теорији није детаљније обрађивано. Комплексност ове материје се на општем плану огледа како у значају обављања јавнотужилачке функције у свим законом јој повереним аспектима, тако и у положају јавних тужилаца и њихових заменика, који у суштини представљају спону између извршне и судске власти. На појединачном плану, правилно и доследно вредновање јавних тужилаца и њихових заменика представља изузетно ефикасно средство за побољшање учинка и квалитета рада појединих

вршилаца јавнотужилачке функције, као и јавног тужилаштва у целисти.

Мерила

Како би се питање из претходног става решило на прави начин потребно је утврдити објективне и јединствене критеријуме и примењива и упоредива мерила за оцењивање јавних тужилаца кроз оцењивање и вредновање њиховог рада. Испуњеност ових критеријума се мора утврђивати у поступку који је апсолутно непристрасан и подложен контроли, у коме ће се ценити интегритет, способности (опште, личне, организационе), као и ангажованост у раду.

Основи за вредновање рада носилаца јавнотужилачке функције у Републици Србији су постављени члановима 99—102 Закона о јавном тужилаштву¹ који се примењује од 01.01.2010. године. Овим законским одредбама је, између осталог, предвиђено да вредновање рада јавног тужиоца и заменика јавног тужиоца представља основ за избор, обавезну обуку и разрешење, као и да се вредновање рада врши на основу јавно објављених, објективизираних и јединствених критеријума заснованих на примењивим и упоредивим мерилима које утврђује Државно веће тужилаца Правилником о критеријумима и мерилима вредновања рада.

Законом о државном већу тужилаца² у чл. 13. тач. 19. је предвиђено да Државно веће тужилаца доноси Правилник о критеријумима и мерилима вредновања рада јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца.

Вредновање рада

У покушају да да свој допринос стварању кохерентног, примењивог и ефикасног система вредновања рада носилаца јавнотужилачке функције, Удружење тужилаца Србије је оформило радну групу која је сачинила предлог Правилника о критеријумима

и мерилима вредновања рада јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца.³

Овим предлогом је предвиђено да вредновање рада јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца представља основ за избор, обавезну обуку и разрешење носилаца јавнотужилачке функције, као и основ за доношење одлуке о упућивању, односно постављењу носилаца јавнотужилачке функције у посебна јавна тужилаштва и одлуке о распоређивању заменика јавног тужиоца на посебне послове унутар јавног тужилаштва.

Вредновањем рада јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца изражава се њихова укупна успешност у вршењу јавнотужилачке функције, а као мерила за утврђивање успешности су предвиђени стручност, оспособљеност и остварени резултати рада носилаца јавнотужилачке функције.

Испуњеност ових мерила се утврђује на основу критеријума за вредновање рада, при чему се стручност цени на основу општег стручног знања и поседовања посебних знања од значаја за вршење јавнотужилачке функције, оспособљеност на основу испољене способности у примени стручних

знања и предузимања процесних радњи, исказане професионалне вештине, аналитичког мишљења, способности расуђивања и доношења одлука, умешности образлагања правних ставова, квалитета писменог и усменог изражавања, способности комунцирања и способности за тимски рад, док се остварени резултати утврђују на основу обима рада и исказаног квалитета у обављању јавнотужилачке функције.

Овако вреднован рад вршилаца јавнотужилачке функције се оцењује оценама: „изузетно успешно обавља јавнотужилачку функцију”, „успешно обавља јавнотужилачку функцију” и „не задовољава”.

Вредновање рада носилаца јавнотужилачке функцији на сталној функцији се по овом систему спроводи једном у три године, а рад носилаца јавнотужилачке функцији који су први пут изабрани вреднује се једном годишње. Изузетно рад носилаца јавнотужилачке функције може бити вреднован на основу посебне одлуке Државног већа тужилаца, што може бити учињено и на захтев носиоца јавнотужилачке функције.

Вредновање рада јавног тужиоца врши непосредно виши јавни тужилац уз прибављено мишљење колегијума непосредно вишег јавног тужилаштва, а вредновање рада заменика јавног тужиоца врши јавни тужилац уз прибављено мишљење колегијума јавног тужилаштва.

1 Закон о јавном тужилаштву („Сл. гласник РС“ бр. 116/2008, 104/2009).

2 Закон о државном већу тужилаца („Сл. гласник РС“ бр. 116/2008).

3 Предлог Правилника је сачинила радна група Удружења тужилаца Србије у саставу др. Горан Илић, мр. Јасмина Киурски, проф. др. Милан Шкулић, Данило Суботић, Александар Милосављевић, мр. Марина Матић, Бруно Векарић и Светлана Ненадић.

Евиденциони лист

Државно веће тужилаца је у обавези да у року од два месеца по протеклу календарске године утврди и објави просечан број примљених предмета, донетих одлука, изјављених правних лекова, пропуштања законских и других прописаних рокова, коришћења нових овлашћења и просек успешности у предузетим радњама по носиоцу јавнотужилачке функције за врсту тужилаштва за годину за коју се податак објављује. Просечан број односно просек се рачуна тако што се саберу подаци за календарску годину, па се тако добијен број подели са збиром броја „заменик-месец” за целу Републику.

Лист вредновања је евиденциони лист за носиоца јавнотужилачке функције у коме су наведени сви подаци на основу којих се утврђује број бодова за појединачне критеријуме, укупан збир бодова, оцена, подаци о изјављеном приговору на оцену, одлуке по приговору и последице оцењивања.

Општи критеријуми за вредновање рада заменика јавних тужилаца и јавних тужилаца којима су додељени предмети у рад се деле на квантитативне и описне. Квантитативни критеријуми су радни учинак, благовременост у решавању предмета, изјављивање и иницирање правних лекова, поступање у оквиру законских и других прописаних рокова. Описни критеријуми су испољена стручност, исказана способност у предузимању процесних радњи, квалитет писаног

и усменог изражавања и умешност образлагања правних ставова, усвајање нових знања, примена нових овлашћења, стручно усавршавање и обука, однос и сарадња са запосленима, судом, другим државним органима, организацијама и учесницима у поступку.

Посебни критеријуми

Предлогом правилника о критеријумима и мерилима вредновања рада јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца предвиђени су и посебни критеријуми вредновања рада јавног тужиоца, од којих су описни општа способност руковођења јавним тужилаштвом, способност остваривања надзора, способност унапређивања рада јавног тужилаштва и способност управљања у кризним ситуацијама, док је квантитативни критеријум старање о експедитивности рада јавног тужилаштва. Јавни тужилац може бити оцењиван и по општим критеријумима ако су му у рад додељени предмети. Непосредно виши јавни тужилац нижем јавном тужиоцу, на основу података из листа вредновања додељује бодове за квантитативни критеријум, а потом на основу претходно прибављеног мишљења колегијума непосредно вишег јавног тужилаштва додељује бодове и за описне критеријуме. Оцењивање јавног тужиоца коме су додељени предмети у рад врши се бодовањем општих критеријума за заменика јавног тужиоца

и посебних критеријума за јавног тужиоца након чега се формира јединствена оцена, приликом чијег формирања претежни основ представљају посебни критеријуми за јавне тужиоце. Мишљење колегијума непосредно вишег јавног тужилаштва даје се тако што се чланови колегијума упознају са мишљењем колегијума јавног тужилаштва којим јавни тужилац руководи. Поменуто мишљење се даје у анонимној анкети, након чега се чланови колегијума непосредно вишег јавног тужилаштва у анонимној анкети изјашњавају о степену остварености описних критеријума, а потом трочлана комисија колегијума непосредно вишег јавног тужилаштва доставља извештај непосредно вишем јавном тужилаштву.

Оцењивање

Оцена се изражава на посебном обрасцу који садржи све критеријуме на основу којих се оцењује носилац јавнотужилачке функције: број бодова по поједином критеријуму, оцену, образложење и упутство о праву на приговор. Оцена се доставља лично носиоцу јавнотужилачке функције. Уколико јавни тужилац на половини периода вредновања утврди да чињенице на основу којих се врши оцењивање указују на могућност да носилац јавнотужилачке функције у периоду вредновања буде оцењен са „не задовољава” јавни тужилац је дужан да га на то упозори усмено и у писаној форми. Носилац јавнотужилачке функције који је незадовољан оценом има

право приговора Државном већу тужилаца у року од 15 дана од дана достављања одлуке о вредновању рада (оцене). Приговор може бити поднет против оцена „не задовољава” и „успешно обавља јавнотужилачку функцију”. Државно веће тужилаца може да одбаци приговор, да га одбије као неоснован и потврди оцену, да усвоји приговор и преиначи оцену и да усвоји приговор, укине оцену и предмет врати јавном тужиоцу на поновно оцењивање.

Правилником су предвиђене и последице оцењивања. Предвиђено је да се носиоци јавнотужилачке функције који су оцењени оценом „успешно обавља јавнотужилачку функцију”, а додељени су им бодови у одређеном распону, упућују на обавезну обуку, док они који су оцењени оценом „ изузетно успешно обавља јавнотужилачку функцију” имају предност приликом избора, односно постављења за јавног тужиоца, избора за заменика вишег јавног тужиоца, упућивања за заменика посебног јавног тужиоца и распоређивања на посебне послове у јавном тужилаштву. Такође је предвиђено да приликом предлагања кандидата за јавнотужилачку функцију, Државно веће тужилаца узима у обзир и број бодова који су додељени носиоцу јавнотужилачке функције.

У завршним одредбама Правилника је предвиђено да се вредновање рада заменика Републичког јавног тужиоца и носилаца јавнотужилачке функције посебних одељења

Окружног тужилаштва у Београду (сада Тужилаштва посебне надлежности) врши сходно Правилнику. Такође је предвиђено да ће Државно веће тужилаца посебним Правилником предвидети начин додатног (посебног) бодовања за одређене сложене предмете, испољену посебну стручност или способност или показано познавање одређених области, приликом вредновања рада носилаца јавнотужилачке функције са почетка овог става, а обзиром на специфичну материју која је предмет рада у овим тужилаштвима.

Критички осврт на предлог Правилника

Наведеним Правилником је конципиран систем вредновања рада носилаца јавнотужилачке функције у Републици Србији који се базира не само на квантитативним, бројивим критеријумима, већ и на описним критеријумима, па се на овај начин умањује опасност технократског и неживотног приступа овој материји. Тако се, примера ради, умањује могућност да носиоци јавнотужилачке функције распоређени у тужилаштва на подручју чије надлежности је извршен далеко мањи број кривичних дела (мање средине, мање развијена привреда) добију нижу оцену због бодовања по питању радног учинка, будући да су због мањег броја извршених кривичних дела на подручју њихове надлежности имали мањи проценат правоснажних осуђујућих пресуда, решења о судској опомени, решења о изрицању мера безбедности и

решења о изрицању васпитних мера према малолетницима. Ово је корисно и за носиоце јавнотужилачке функције из већих центара у делу овог критеријума у коме је прописано да се по један бод одузима за сваку потврђену ослобађајућу пресуду која је постала правоснажна у периоду оцењивања, обзиром да такви тужиоци, имајући већи број предмета у раду, статистички морају имати и већи број потврђених ослобађајућих пресуда.

Било би адекватно преиспитати критеријум изјављивања и иницирања правних лекова из чл. 15. предлога Правилника. Јер квалитет вршења ове процесне радње од стране вршилаца јавнотужилачке функције је, по схватању аутора ових редова, у довољној мери вредновано одредбом предлога Правилника из чл. 13. ст. 2. тач. 3. којом је предвиђено да се вредновање успешности у предузетим радњама врши на основу броја укинutih или преиначених пресуда и решења по изјављеној жалби. Вршење ове процесне радње се не може оцењивати на основу квантитета, простог броја поднетих жалби, обзиром на раније поменуте разлике у броју предмета појединих тужилаштава, као и на неуједначену праксу судова у Републици Србији, где смо сведоци да су пресуде за поједина кривична дела далеко строже у унутрашњости у односу на пресуде које се за иста дела са сличним чињеничним стањем изричу у Београду (на пример,

кривична дела која за свој предмет имају опојне дроге), тако да на подручјима судова који имају строжу казнену политику постоји мања потреба за изјављивањем жалби, па је самим тим и број бодова носилаца јавнотужилачке функције по овом критеријуму мањи.

Треба похвалити иновативно размишљање писаца предлога Правилника који су предвидели прибављање мишљења колектива о носиоцу јавнотужилачке функције путем анонимне анкете приликом оцењивања. Ова новина у суштини терет вредновања делом пребацује и на колектив јавног тужилаштва, чиме се у оцењивање уноси и демократски елемент, с тим што би требало разрадити и метод спречавања сваког појединог члана колектива да, на бази личних симпатија и антипатија, злоупотреби овакав начин прибављања мишљења.

Неопходне допуне

Део предлога Правилника који се односи на последице оцењивања требало би допунити како би се њиме обухватиле све последице оцењивања предвиђене у чл. 99. ст. 1. Закона о јавном тужилаштву. Такође, предлогом су предвиђене последице у случају да носилац јавнотужилачке функције добије оцене „изузетно успешно обавља јавнотужилачку функцију” и „успешно обавља јавнотужилачку функцију”, али не и за случај да буде оцењен оценом „не задовољава”.

Додао бих и да би било целисходно и рационално

донети јединствени Правилник о критеријумима и мерилима вредновања рада јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца који би важио за све носиоце јавнотужилачке функције на територији Републике Србије. Овакав акт би на најпотпунији начин регулисао ову материју, уз посебно уважавање специфичности рада тужилаштва посебне надлежности због природе кривичних дела из њихове надлежности и особености поступка.

Такође било би веома корисно прибавити мишљење о раду појединих носилаца јавнотужилачке функције и од других учесника у поступку, суда, министарства унутрашњих послова, адвокатске коморе, с обзиром да они имају увид у рад како појединих носилаца јавнотужилачке функције, тако и тужилаштва у целини. Наравно, ово би требало учинити у форми која би обезбедила објективност датих мишљења. На овај начин би сви учесници кривичног поступка могли посредно утицати на побољшање квалитета рада и ажурности тужилаштва.

Имајући све изнето у виду, можемо рећи да, на бази постојећег правног оквира и тужилачке праксе, наведени предлог Правилника представља велики допринос у правцу регулисања питања вредновања рада носилаца јавнотужилачке функције. При његовој изради аутори су узели у обзир, поред наведеног, и бројне међународне акте, као што су Препорука

комитета министара Савета Европе (2000) 19 под називом „Улога јавних тужилаца у кривичноправном систему” и „Упутства о улози јавних тужилаца (адвоката) (3) УН. Поједини делови предлога Правилника могу деловати компликовано, нарочито када је у питању бодовање појединих критеријума и збрајање бодова, али треба имати у виду да су системи вредновања рада носилаца јавнотужилачке функције у другим државама и знатно компликованији (Француска), а такође и да овај процес може бити значајно скраћен и олакшан израдом база података и софтвера за обраду података о оцењивању. Када Правилник о критеријумима и мерилима вредновања рада јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца ступи на правну снагу у свом коначном облику, представљаће гаранцију да ће рад носилаца јавнотужилачке функције бити вреднован на прави начин. Тако ће и Државно веће тужилаца кроз процес вредновања спроведен на основу овог Правилника имати податке о сваком кандидату за јавног тужиоца и заменика јавног тужиоца добијене на основу објективних критеријума и поузданих и упоредивих мерила и изражене кроз оцену, на основу којих ће моћи на најбољи начин да врши влашћења која су му поверена Законом о јавном тужилаштву и Законом о Државном већу тужилаца.

Службе за помоћ и подршку оштећеним сведоцима

Декларацијом Уједињених нација из 1985. године од држава се захтева да предузму мере којима се криминалних радњи и злоупотребе власти поступа са саосећањем и уз поштовање њиховог достојанства.

ЈАСМИНА ИЛИЋ

запослена на пројекту Мисије ОЕБС у Србији

Као основна претпоставка постојања система за помоћ и подршку оштећенима и сведоцима, може се узети опште позната чињеница да велика већина грађана није упозната са судским системом и његовим начином функционисања. Уопштено гледано, када пријаве кривично дело полицији, жртве углавном не знају ништа о поступку који следи (откривање починилаца и доношење одлуке о њиховом гоњењу). Оне у погледу информација у потпуности зависе од полиције, тужиоца, суда и како показују истраживања, од њих обично добијају врло мало. Чак и када је учинилац пронађен, жртва може остати необавештена све док не буде позвана да сведочи. Могуће је и да учинилац буде осуђен, а да жртва то уопште и не сазна. Такође, када је жртва позвана да сведочи, обично се не улаже много напора да се она информише о поступку сведочења. Када се нађу у судској згради, жртвама, а и осталим сведоцима, може бити тешко да схвате шта се од њих очекује, како ће изгледати сам поступак сведочења, где и када ће се суђење одржати. Могу се осећати усамљеним и застрашеним у средини где изгледа да никога не занима њихова добробит, а где се истовремено обично налазе у близини учиниоца и њихових пријатеља и рођака. И све то пре трауме сведочења под заклетвом!

ИМА И

е обезбедује да се према жртвама анства

Декларација УН

Када постанемо свесни ове врсте непознавања система и неинформисаности грађана, полазна тачка у даљем одређивању развоја кривичноправног и правосудног система па и самог нашег друштва шире гледано може се сматрати одређеном. У том смислу, на бригу о жртвама и сведоцима упућују и многи међународни документи, међу којима и Декларација Уједињених нација о основним принципима правде у вези са жртвама криминалних радњи и злоупотребе власти из 1985. године, Европска конвенција о људским правима и Препорука Комитета Министара Савета Европе бр. Р (85) 11 о положају жртва у оквиру кривичног права и поступка из 1985. године.

Основи новог приступа жртвама и сведоцима постављени су 1985. године управо усвајањем поменуте Декларације Уједињених нација о основним принципима правде у вези са жртвама

криминалних радњи и злоупотребе власти. Овом Декларацијом, која поставља стандарде заштите основних права жртва захтева се од држава да предузму мере којима се обезбедује да се према жртвама поступа са саосећањем и уз поштовање њиховог достојанства. Декларацијом постављени стандарди заштите основних права жртва служе као смернице за обликовање система заштите жртва пред међународним кривичним судовима, као и за реформе националних кривично правних система. Реформски напори праћени су променом перцепције сведока и жртве на које се више не гледа као на пуко средство за утврђивање чињеница, већ као на субјекте чија основна права сви треба да поштују. Тако су 1998. године усвојена и Упутства за имплементацију ове Декларације. У њима је истакнут захтев државама да оснују комитете који ће се бринути о правима жртва, као и захтев да подрже иницијативе

за пружање помоћи жртвама у невољи, да периодично преиспитују законска решења, да врше обуку полиције и других учесника кривичноправног система, да развијају истраживања виктимизације и програме превенције. Упутства садрже и примере који се односе на начине информисања жртва путем дистрибуције брошура о њиховим правима, као и на службе за помоћ жртвама и сведоцима током трајања судског поступка.

Такође, Препоруком Комитета Министара Савета Европе бр. Р (85) 11 о положају жртва у оквиру кривичног права и поступка из 1985. године, Комитет Министара саветује владе земаља чланица да преиспитају своје законе и тренутну праксу, а посебно се указује да је важно да полицијци буду обучени за благонаклон и конструктиван однос, који неће доводити у сумњу њихову спремност да помогну жртви.



Реформа српског правосуђа

Србија, као земља која је одабрала пут европских интеграција, која признаје међународне уговоре и прописе као део свог законодавства и која је у том смислу недавно спровела свеобухватну реформу правосудног система, показала је своју одлучност да у потпуности поштује људска права кроз заштиту права и интереса својих грађана, као и интересовање да то учини путем успостављања свеобухватног система подршке својим грађанима и путем промовисања заштите и подршке положаја сведока и жртава у својству сведока у кривичним поступцима и друштву у целини.

Истовремено, све већи захтеви грађана за ефикасним правосуђем, постављају пред националне владе обавезу налажења одговора на изазов благовременог обезбеђивања доказа, који код најтежих кривичних дела најчешће зависе од одазива сведока и жртава.

На основу свега наведеног, свака доследна реформа правосуђа мора обухватити и развој система подршке сведоцима у оквиру кривичноправног система. За пуни интегритет кривичног поступка потребно је осигурати целовит систем подршке који може одговорити на потребе сведока и жртава, те заштитити њихова основна права. Додатно, фокус кривичног поступка се шири са заштите права оптуженог на заштиту права оштећених, а шире посматрано и самих сведока. На сведоке и оштећене се више не гледа као на пуко доказно средство већ као на лица чија основна људска права треба поштовати.

Тренд оснивања свеобухватних система подршке овим лицима је тренутно

у пуном замаху у многим европским земљама, САД, као и у неким земљама нашег региона- Републици Хрватској и Босни и Херцеговини. Тако у Холандији, Француској, Великој Британији и Шведској, постоје добро развијени системи подршке који функционишу на свим нивоима. Наравно, модели су различити у разним државама па тако у неким, као, на пример, у Холандији и Великој Британији, систем подршке функционише на бази ангажовања волонтера, док је у неким државама мрежа подршке формирана на бази сарадње са невладиним организацијама (случај Француске). Наравно, треба напоменути да је у тим земљама систем подршке доступан свим грађанима у свим фазама поступка и да постоји како у полицији и тужилаштвима, тако и при самим судовима.

Улога невладиних организација

У Србији тренутно не постоји правни основ за формирање служби за помоћ и подршку оштећенима и сведоцима. Покушај да се оснивање оваквих служби при судовима омогући на основу Судског пословника није успео, али су Министарство правде и Врховни касациони суд изразили интересовање да законски регулишу ову материју.

Подршку жртвама извршења кривичних дела, у систему где не постоји институционализован оквир, у Републици Србији пружају бројне невладине организације. Најзначајнију улогу, када су у питању кривична дела ратних злочина, има Фонд за хуманитарно право. Ова организација је активно учествовала у документовању ратних злочина и откривању

починилаца, а након окончања сукоба се посветила промовисању права жртва ратних злочина и друштва, да се сазна истина о томе шта се догодило њима и њиховим ближњима. У том смислу, поред откривања учинилаца и омогућавања оштећенима и сведоцима да се њихов глас чује, Фонд за хуманитарно право интензивно учествује у пружању правне подршке овим лицима кроз заступање њихових интереса на суду. Такође, непроцењив је рад Виктимолошког друштва Републике Србије које пружа подршку и информације жртвама криминалитета и бави се истраживачким радом. „Астра” је посвећена борби против трговине људима. Поред поменутих, постоје и многе друге које се баве пружањем подршке жртвама насиља (Аутономни женски центар, Саветовалиште против насиља у породици...), чији је рад од пресудног значаја и чије ће активности у будућности значајно олакшати рад институционализованим центрима подршке при судовима опште надлежности у Републици Србији.

Пилот-пројекат

Међутим, без обзира на непостојање прецизно дефинисаног правног основа, прва служба за помоћ и подршку оштећенима и сведоцима основана је 2006 године при Већу за ратне злочине тадашњег Окружног суда у Београду (сада Виши суд у Београду) уз помоћ донације Владе САД и Мисије ОЕБС у Србији. Тумачењем, у то време важећег Закона о ратним злочинима, служба за помоћ и подршку оштећенима и сведоцима је формирана и започела рад као један мали пилот пројекат, који

се временом развио и постао институционализовани део система, утемељен на важећем Закону о ратним злочинима, а предвиђен је и у систематизацији радних места Вишег суда у Београду. Ово је била мала, али изузетно значајана промена. Од тада па до данас, кроз ову службу је прошло 1232 сведока, од чега 296 оштећених и то у 80 кривичних поступака у различитим фазама (истрага, главни претрес, поступак по замолници). Грађани су били задовољни постојањем овакве службе у суду као и третманом који су добили од службеника подршке (који су прошли различите едукације у оквиру пројекта Мисије ОЕБС за подршку суђењима за ратне злочине). На основу резултата анкете коју су спровели службеници, сведоцима и оштећенима у својству сведока најважније је било:

1. емотивна подршка и присуство службеника са којим су могли да разговарају
2. добијање основних информација о суду и поступку, као и о самим учесницима (од тога где ко седи у судници до тога ко све поставља питања и коме се даје одговор на постављена питања)
3. организовање путовања и превоза до суда
4. физичка одвојеност од других учесника у посебним просторијама док чекају свој ред на сведочење.

С друге стране, постојање службе је олакшало посао судијама и судијским стручним сарадницима и тужиоцима да на ефикаснији начин дођу до правде. Служба за помоћ и подршку оштећенима и сведоцима данас представља изузетан пример

институционализоване подршке оштећенима и сведоцима у систему Републике Србије.

На основу постигнутих резултата, Мисија ОЕБС у Србији је спровела још један пилот пројекат оснивања службе за помоћ и подршку оштећенима и сведоцима при Вишем Суду у Новом Пазару, који би ускоро требало да буде окончан отварањем службе при овом суду.

Помоћ Мисије ОЕБС-а

Мисија ОЕБС у Србији, која активно учествује у процесу од почетка, припремила је и пројекат који се односи на формирање и институционализацију служби подршке при свим Вишим и Апелационим судовима у Републици Србији, на свеобухватан и системски начин. Важно је истаћи да је то пројекат који ће довести до конкретне и корените промене на више нивоа. Првенствено, технички посматрано, сам Пројекат омогућава рад на стварању правног основа, предвиђа едукацију свих учесника кривичног поступка као и будућих запослених и пружа финансијску подршку у смислу опремања просторија за рад служби. С друге стране, сама имплементација пројекта, чији је крајњи циљ брига о грађанима, треба да доведе до повећања поверења у рад институција државе и правосудног система, па самим тим и до ефикаснијег рада правосудних органа. Пројекат такође садржи и оутреаџ (?) компоненту која ће грађанима пружити могућност да се на једноставнији и бржи начин

информишу о својим правима и обавезама, као и како да та своја права остваре (право да буду информисани, право на адекватан третман, на процесне мере заштите...). Едукација учесника кривичног поступка, судија, тужилаца и адвоката, као и будућих службеника подршке, омогућиће адекватан третман и психолошки приступ оштећенима у својству сведока, а пружиће и могућност учења одговарајућих начина испитивања сведока (технике испитивања, психолошки приступ, начин постављања питања одређеним категоријама сведока, технике препознавања и савладавања страха), како би се избегла секундарна виктимизација и омогућило добијање квалитетних исказа и доказа.

Спровођење пројекта, усмереног на пружање подршке сведоцима и на олакшавање посла судијама, тужиоцима (а у извесном делу и полицији), треба да доведе до повећања поверења грађана у рад правосудног система, као и да омогући ефикаснији рад и брже решавање предмета.

Иако се директно не односи на рад са Полицијом и Тужилаштвима, овај пројекат пружа широку могућност сарадње са овим институцијама.

Први корак

Развој система за помоћ и подршку оштећенима и сведоцима се налази на самом почетку. Први корак у реализацији идеје, представљале би хитне интервенције законодавних органа Републике Србије у смислу стварања поузданог правног оквира за успостављање свеобухватне мреже подршке оштећенима. Главна мотивациона снага лежи у идеји да задовољан сведок, или оштећени у својству сведока даје добар исказ, а тај исказ представља валидан доказ у борби против криминалитета. Задовољан сведок, односно оштећени у својству сведока су грађани који су се нашли у тој улози, а чија су људска права током поступка поштована, који су свесни експлицитне бригае државе о грађанину, његовим потребама и његовој личности. Сарадња између институција државе, као и сарадња са невладиним сектором, представљају окосницу функционисања будуће мреже подршке и то је тема којом ћемо се бавити у будућности.

*/ Напомена: У изрази текста као извори информација коришћени су међународни документи, рад др Весне Николић Ристановић „Подршка жртвама и спречавање секундарне виктимизације: савремена законска решења и пракса“, подаци добијени од Службе за помоћ и подршку оштећенима и сведоцима Вишег суда у Београду, интернет презентације невладиних организација, упоредна пракса.

Занемарљива примена споразума о признању кривице

Несумњиво да ће овај институт допринети убрзању поступка, односно бржој примени кривично правних мера и знатном смањењу судских трошкова

СОЊА НЕШИЋ

Заменик Вишег јавног тужиоца у Пироту

У глави XX а Законика о кривичном поступку, у наш кривично правни систем уведен је нови институт – споразум о признању кривице. Иако су законом прописани услови за његово закључење (од тога за која се кривична дела може закључити, у којој фази кривичног поступка је могуће закључење споразума, иницирање поступка преговарања, закључења самог споразума и поступак пред судом), у пракси су још присутне бројне дилеме и проблеми у његовој примени.

Несумњиво је да ће у пракси овај институт остварити своју сврху, а то је убрзање поступка, односно бржа примена кривично правних мера и знатно смањење судских трошкова. Иако уведен на велика врата, у пракси је још увек занемарљив број предмета који се окончавају споразумом о признању кривице. Одговор за његову недовољну примену можда лежи управо у остварењу обавезних елемената Споразума прописаних одредбом чл. 282б ЗКП.

Преовлађујуће мишљење

Споразумом о признању кривице окривљени у потпуности признаје кривично дело за које се терети, односно признаје једно или више кривичних дела учињених у стицају, која су предмет оптужбе.

У процесној теорији превладава мишљење да споразум о признању кривице треба подносити суду на усвајање тек после подизања или потврђивања оптужнице. Законик дозвољава подношење споразума суду најкасније до завршетка првог рочишта за одржавање главног претреса, што значи и током предходног поступка, још у фази истраге.

Независно у којој се фази налази поступак током којег окривљени признаје извршење кривичног дела, признање мора бити потпуно, свесно, добровољно и уз искључење признања окривљеног датог у заблуди (члан. 282а ст. 1 и члан. 282в ст. 1 тач. 8 ЗКП). Сведоци смо да у досадашњој пракси признања могу бити различита, потпуна, делимична, лажна, изнуђена, неизбежна код постојања несумњивих доказа, или једноставно се ради о признању само за радње које је предузео окривљени, за које се иначе терети, али без спремности окривљеног да у потпуности својим признањем опише детаљно своју улогу у извршењу дела, од припремних радњи до средстава која је користио за извршење дела. У оваквим случајевима ради се о признању окривљеног за своје радње, без његове спремности да у суштини потпуно наведе чињеници опис догађаја из кога произилазе елементи бића кривичног дела или више дела, јер би у случају његовог потпуног признања засигурно дошло до откривања нових кривичних дела. Овим би евентуално био испуњен услов за ублажавања казне окривљеном у границама прописаним у члану 57 Кривичног законика. Стога је неопходно током преговарања са окривљеним нарочито му предочити не само потпуност признања већ и о каквом се признању мора радити. Једино потпуно признање којим би признао све елементе бића кривичног дела за које се терети са општим елементима кривице, законску предвиђеност, противправност и кривица окривљеног представља признање окривљеног подобно за закључење споразума.

Висина казне

Други обавезни елемент који Споразум о признању кривице мора садржати је сагласност јавног тужиоца и окривљеног о врсти и висини казне, односно о другим кривичним санкцијама које ће окривљеном бити изречене. Казна о којој се саглашавају јавни тужилац и окривљени, по правилу, не може бити испод законског минимума за кривично дело које се окривљеном ставља на терет (чл. 282б ст. 2 ЗКП). Само изузетно, јавни тужилац и окривљени се могу споразумети да се окривљеном изрекне блажа казна испод законског посебног минимума, у границама прописаним чланом 57 КЗ под условима прописаним чланом 282б ст. 3 ЗКП, који су јасно дефинисани. У пракси, много већи проблем представља примена другог дела исте одредбе која се тиче постојања нарочито олакшавајућих околности. Код оцене постојања нарочито олакшавајућих околности треба поступати обазриво. Јер уколико се уговори врста и висина казне, односно кривична санкција која по закону није могућа, такав споразум ће суд одбити због неиспуњења услова из члана 282 ст. 2 и 3 ЗКП. С друге стране, досадашња пракса судова у примени ове одредбе је врло различита, јер чак и код испуњења услова за примену, таква одлука често није довољно образложена из којих су разлога јавни тужиоци често улагали жалбе. Ово утолико пре што с једне стране, браниоци у великом броју случајева истичу околности које по њиховој процени представљају нарочито олакшавајуће околности, а с друге стране што им закон такву могућност пружа током поступка преговарања. У том делу на тужиоцима је да

одговорно, стручно и савесно, а не ретко и супротно процени браниоца, изврше оцену ових околности у оквиру материјаних одредби закона по правилима за одмеравање казне. Најбољи показатељ, а уједно највећу помоћ у том делу пружаће казна политика према правноснажно изреченим казнама за одређено подручје суда. Она не само да индиректно даје смернице јавном тужиоцу у погледу адекватне казне, већ је у извесној мери позната окривљеном и широј јавности са тог подручја. Прихватање предложене казне од стране окривљеног реални је показатељ да је казна адекватна и примерена, како извршеном кривичном делу, тако и окривљеном као извршиоцу. Треба напоменути да временом треба настојати и предлагати строже казне, а ово из разлога што се са применом Споразума о признању кривице тек почиње, те је неопходно да протекне извесно време да у потпуности заживи, али и да се целокупна друштвена заједница упозна како са самим постојањем овог института тако и са његовом суштином.

Одустајање од гоњења

Поред врсте и висине казне јавни тужилац и окривљени могу преговарати и о другим обавезама које се могу одредити окривљеном. Ради се о мерама из члана 236 ст. 1 ЗКП у односу на кривична дела која су предмет споразума, таксативно наведене у овој одредби, али под условом да је с обзиром на природу обавеза могуће да их окривљени испуни до подношења споразума о признању кривице суду, односно да до подношења споразума кривице суду, започне да испуњавањем обавеза (члан 282б ст. 4 ЗКП).

За одустајање јавног тужиоца од кривичног гоњења за кривична дела која нису обухваћена споразумом, закон не прописује под којим се условима може дати ова погодност окривљеном, као што не прописује и за која се кривична дела може дати опрост. Сматрам да то могу бити кривична дела која су са мањим запрећеним казнама у односу на кривично дело за које се закључује споразум. Према процесној теорији, разлози одустанка не наводе се у споразуму, али се могу изнети суду на рочишту на коме се одлучује да ли ће се споразум усвојити. Ова чињеница може у многоме утицати на одлуку суда, нарочито код оцене висине казне која је предложена у споразуму.

Поред врсте и висине казне која представља основ одлуке о главној ствари, обавезни елемент споразума је постигнута сагласност о трошковима кривичног поступка и о имовинскоправном захтеву код кривичних дела где постоји оштећени, као основ одлуке о споредним стварима. Уколико суд усвоји споразум о признању кривице, без одлагања доноси пресуду којом окривљеног оглашава кривим и изриче му казну, односно другу кривичну санкцију и одлучује о осталим питањима предвиђеним споразумом (члан 282б). Због тога је целисходно да се окривљени споразумом обавезе на плаћање трошкова кривичног поступка, јер би иначе осуђујућом пресудом на плаћање трошкова био обавезан. Проблем може представљати једино ако се у моменту закључења споразума још увек не зна колико ће трошкови поступка износити, у том случају је целисходно у споразум унети обавезу окривљеног да плати ове

трошкова, али у износу који суд одреди.

Учешће оштећеног у поступку

Ако се ради о кривичном делу где постоји оштећени, у преговоре за закључење споразума потребно је и нужно укључити оштећеног и то још код упућивања предлога за приступање преговарању. За то постоји више разлога. Договор о имовинскоправном захтеву доприноси бржем остварењу права оштећеног у погледу намирења, јер се свакако избегава парница која би прузроковала додатне трошкове и нова одлагања. Стога, управо ове разлоге потребно је предочити и окривљеном и оштећеном у поступку преговарања. Такође је потребно настојати на помирењу окривљеног и оштећеног, обзиром да оштећени има право жалбе против решења суда о усвајању споразума о признању кривице у року од осам дана. Искључивање оштећеног из поступка преговарања и из споразума могло би да угрози и да обезвреди напор тужиоца у примени овог института. Клаузуле у споразуму у погледу обештећења оштећеног могу бити различите. Уколико се оштећени у поступку преговарања у потпуности намири, јасно је да у споразуму треба унети ову клаузулу. Проблем може настати уколико оштећени није у потпуности намирен или уопште није намирен. У оваквим ситуацијама у циљу усвајања таквог споразума од стране суда потребно је у споразум унети да је оштећени делимично намирен, а за вишак потраживања упутити га на парницу, или га за остварење потраживања у целисти упутити на парницу.

Споразумом о признању кривице јавни тужилац и окривљени обавезни су да се одрекну права на жалбу против одлуке суда донесене на основу споразума, када је суд у потпуности усвојио споразум. Пресуда коју доноси суд на основу споразума о признању кривице, пошто решење о усвајању споразума постане правноснажно, постаје одмах правноснажна и извршна. Поред тога што споразум мора садржати ову клаузулу, у пресуду се уноси правна поука да жалба није дозвољена. Пошто се ради о одрицању права на правни лек и пре изрицања пресуде и пошто суд цени да ли је окривљени свестан да се одриче правца на суђење и изјављивање жалбе, потребно је, нарочито у процесу преговарања, окривљеном објаснити правне последице овакве његове изјаве, те је сасвим разумљиво зашто таква изјава представља обавезни елемент споразума.

На крају, разрешење изнетих дилема треба потражити у већој примени овог института у пракси, што представља и интенцију законодавца приликом његовог прописивања.

Литература коришћена при обради теме:

1. Др Војислав Ђурђић, Процесни положај јавног тужиоца и ефикасност кривичног поступка, 2010. год.
2. Др Данило Николић, Споразум о признању кривице, Билтен Врховног суда Србије, 2007. год.
3. Обавезно упутство РЈТ, А бр. 299/09, 22. 10. 2009.

Опста

Мр ЈАСМИНА **КИУРСКИ**
Заменик Апелационог јавног тужиоца у
Београду

анак

Када сам први пут прочитала назив гласила „Тужилачка реч“ осетила сам како ме је преплавио осећај поноса и задовољства.

Тужилачка реч, наша реч, реч која треба да се чује, уважава и поштује на просторима целе Србије.

Али, да ли је баш тако?

Да ли је то само ехо, одјек који други не чују или не желе да чују.

Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Републике Србије (у даљем тексту Удружење тужилаца) је оснивањем овог гласила дало прилику сваком тужиоцу да напише коју „реч“ похвале или критике, успеха или неуспеха, предложи неку нову идеју, да сугестију или евентуално изнесе свој лични проблем. Живимо у времену интензивних промена, и често, неспособни да се суочимо са бројним проблемима, осећајем тескобе и сталне неизвесности, тражимо речи подршке и разумевања. Понекад права реч може да учини много више од самог дела. Смисао Удружења тужилаца и Тужилачке речи је управо потреба да свима нама пружи осећај припадности и заједништва. На тренутак

ми се чини да заборављамо да смо сви ми, или барем већина, чланови Удружења тужилаца, а самим тим и део те организације. Бити члан не значи само плаћати чланарину, мада многи и то више не чине, већ активно учествовати у раду Удружења, на било који начин. Хтели или не да то признамо, рад Удружења се свео на неколицину људи који су често били изложени критици и понекад остајали усамљени у том свом раду, иако смо сви ми веома добро знали и били свесни да многе одлуке нису зависиле од наше воље. Примедбе и сугестије које су челници Удружења тужилаца јавно износили уз познате ризике, а нарочито сада, неретко су биле праћене ћутањем или критиком

колега. Али много је лакше критиковати него иступити и рећи своје мишљење. Истинита реч је својство слободног духа, али тешко је за њу наћи прави моменат. Ретка су срећна времена кад је могуће слободно мислити о чему хоћеш и говорити шта хоћеш.

Истовремено, Тужилачка реч је дала прилику јавности, не само стручној, да схвати значај и тежину тужилачког посла који обављамо у интересу не само појединца већ и целог друштва, и тако барем делимично, ублажи слику о нама из медија као „корумпираним, послушним и подложним утицају власти”. У друштву постоје многе вредности, а право заштићује само неке од њих. Та заштита изражена је кроз норме и показује поглед законодавца на друштво и његове вредности. Право се мења у складу са друштвеним тенденцијама, па се самим тим мењају и правне вредности, али постоје и такве вредности које су вечне. То су знање, истина, морал, част и храброст. Морал је апсолутни постулат за добро правосуђе. Одсуство морала у правосуђу погодује стварању друштвених немира, погоршава друштвене односе и угрожава друштвене интересе. Само решења која се заснивају на истини, праву и моралу, отклањају неправду, заслужују поштовање и воде друштвеној хармонији. Право и морал нису истоветни појмови, али и једно и друго

служи друштвеним потребама и одређује понашање људи, па су у том погледу очигледне додирне тачке између права и морала. Тужилачка реч има за циљ да путем писане речи развија и проширује правну и моралну свест преношењем наведених вредности. То значи да је основна дужност тужилаца да се боре за истину и правду, за победу етичких и правних принципа. Таква борба искључује комерцијализам и опортунизам. Сваки тужилац у раду треба да буде објективан колико је то могуће и да вршећи своју функцију остварује вољу садржану у праву, а не своју личну вољу.

Тужилачка реч је, као и Удружење тужилаца, имала свој развојни пут од пионирског до угледног гласила. Велика заслуга за то припада појединим колегама који, на жалост, нису више са нама, нити су део тужилачке организације. Да бисмо сагледали целокупну ситуацију, желим да се овом приликом подсетимо историјског развоја Удружења тужилаца.

Оснивачка скупштина одржана је дана 17.11.2001. године у Београду, и први резултати уочени су одмах по оснивању Удружења, које је тада активно сарађивало са Владом Републике Србије и Друштвом судија Србије на припреми нових правосудних закона. Након доношења

новог Законика о кривичном поступку 2001. године, организовани су успешни панели и семинари у сарадњи са ОЕБС-ом, Немачком владом и Правосудним центром, који су изазвали велико интересовање тужилаца. Наиме, нови Законик о кривичном поступку прокламовао је руководећу улогу јавног тужиоца у преткривичном поступку и увео нове процесне институте као што су начело опортунитета и кажњавање од стране истражног судије и изрицање санкција без главног претреса, што је захтевало додатну обуку тужилаца. Био је то охрабрујући почетак за Удружење.

Међутим, након убиства председника Владе 12.03.2003. године, Народна скупштина уводи ванредно стање у целој Републици. За време трајања ванредног стања, Народна скупштина усваја Измене и допуне Закона о јавном тужилаштву, које у потпуности подређују тужилаштво Министарству правде. Јавне тужиоце бира Народна скупштина на предлог Владе, а заменике јавних тужилаца Влада именује на предлог Министра правде. Тиме је Високи савет правосуђа био потпуно искључен из поступка избора и разрешења тужилаца. И поред проблема са бројем чланова Извршног одбора и Скупштине, који су практично остали без кворума, јер је један део тужилаца напустио тужилаштво а други део није

био реизабран, Удружење тужилаца даје саопштење за јавност у којем се протестује због усвојених измена закона и тражи хитне промене ради поправљања положаја јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, као и тужилачке организације уопште. Након тога настаје период затишја и Удружење практично престаје са било каквим активностима.

Друга Скупштина је одржана 29.11.2003. године у Палати правде, у Београду. На тој Скупштини изабрани су нови чланови Извршног одбора и председник Скупштине, те је тако омогућен наставак рада Удружења. Интензивно се ради на побољшању уставног и законског положаја тужилаца, а креће се и са новим пројектима едукације. У циљу бољег информисања чланства креира се веб сајт www.утс.орг.уу, а покреће се и гласило Удружења јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије „Тужилачка реч”.

У марту 2004. године Народна скупштина усваја измене и допуне Закона о јавном тужилаштву а Високи савет правосуђа, који се враћа у поступак избора тужилаца, расписује нови реизбор свих заменика који су први пут именовани или напредовали по претходном закону. У поступку измена Закона о јавном тужилаштву Удружење није консултовано. Последице лоших законских решења су се осетиле већ у јулу 2004. године

када многи заменици нису прошли реизбор, иако су по оцени колега и стручне јавности у сваком погледу заслужили да остану на својим функцијама. Извршни одбор Удружења реагује саопштењима за јавност и појединачним наступима чланова у медијима. Како је председник Скупштине, у знак протеста, поднео оставку то је Удружење по други пут, за мање од годину дана остало без председника. Међутим, и поред тога, Извршни одбор наставља интензивно да ради на побољшању законског и уставног положаја носилаца јавнотужилачке функције. Резултат тог рада је предлог Закона о јавном тужилаштву који има за циљ „побољшање” Устава Републике Србије из 2006. године. За своје предлоге и ставове који превазилазе тадашње конзервативно законодавство, пратећи светски и европски тренд у организацији и раду јавног тужилаштва, Удружење добија подршку ОЕБС-а и Савета Европе, али не и извршне и законодавне власти.

На Трећој Скупштини Удружења тужилаца одржаној 2004. године у Београду усвојен је Кодекс тужилачке етике (Етички кодекс) као скуп моралних норми на основу којих се одређује, усмерава и вредносно процењује часно вршење тужилачке функције, али и чланства у струковној организацији. У том смислу, тужиоци су дужни да спроводе

у живот правила Етичког кодекса, поштујући правила других и вођени осећајем правдољубивости. Још је кинески мудрац Конфуције поставио златно правило, које се налази и у Христовом учењу, засновано на реципроцитету: не чини другима оно што не би волео други да учине теби.

Поред добре и успешне сарадње са ОЕБС-ом у Београду, Удружење је у овом периоду имало веома интензивну сарадњу са АБА ЦЕЕЛИ-јем (Америчко удружење правника). Први контакти са овом организацијом остварени су у фебруару 2004. године и уз њихову помоћ донет је Стратешки план Удружења којим је дефинисана мисија Удружења, унутрашњи и спољни циљеви и Стратегија за остваривање тих циљева. Важно је напоменути да је АБА ЦЕЕЛИ поред донација за многе пројекте, финансијски омогућио нормално функционисање Канцеларије Удружења тужилаца.

Удружење тужилаца је 28.01.2004. године примљено у Међународно удружење тужилаца, након чега је 25.06.2004. године у Београду одржана међународна конференција са темом „Независност и одговорност јавних тужилаца”, на којој су наши представници имали запажена излагања, као и на регионалној конференцији Међународног удружења тужилаца у Хагу.

Током 2004. и 2005. године Удружење је организовало бројне едукативне активности, научне скупове међународног карактера на тему положаја јавног тужиоца у будућем Уставу и систему државне власти: „Независност и одговорност судија и тужилаца у новом Уставу” 15. и 16.12.2005. године у Београду уз помоћ АБА ЦЕЕЛИИ-а и Министарства правде САД; од стране Центра за мир и развој демократије округли сто одржан је у хотелу „Интерконтинентал” 16.05.2006. године у Београду; „Кривично правно законодавство у југоисточној Европи и стандарди Европске уније и Савета Европе” 23—24. 10.2006. године у Београду, итд.

Затим следи учешће на X Конференцији Светског удружења тужилаца у Копенхагену од 28.08. до 01.09.2005. године, Регионалној конференцији у Софији од 26. до 28.10.2005. године, XII Конференцији Светског удружења тужилаца од 27.08. до 01.09.2006. године у Паризу и на XIII Светској конференцији тужилаца одржаној од 16. до 20.09.2007. у Хонг Конгу.

Четврта Скупштина Удружења тужилаца одржана је 11. и 12. новембра 2006. године у Палати правде у Београду, на којој су присуствовали бројни угледни гости из међународних организација. На овој Скупштини изабрани

су председник и потпредседник Скупштине, чланови Управног одбора, Надзорног одбора и Етичког савета. Током 2007. године настављају се активности у циљу даљег побољшања положаја јавног тужилаштва након доношења Устава РС из 2006. године, на који је Удружење имало бројне примедбе, посебно када је у питању привидно прокламована самосталност јавног тужилаштва. У том циљу Удружење је у сарадњи са Републичким јавним тужилашвом израдило Нацрт новог Закона о јавном тужилаштву и Закона о Државном већу тужилаца који су у форми предлога, готово неизмењени, усвојени од стране Народне скупштине. С правом можемо рећи да смо поносни на ове законе у које смо уткали, колико нам је то Устав дозвољавао, наше идеје о унапређењу положаја јавног тужилаштва у складу са међународним стандардима.

У периоду 2007—2009. године активност Удружења је била усмерена пре свега на изради закона и подзаконских аката, учешћем представника Удружења тужилаца у комисијама формираним од стране Министарства правде, у којима су поред тужилаца као представника струковног удружења и јавнотужилачке организације, учествовали и судије испред Друштва судија, професори Правног факултета и представници адвокатуре,

полиције и Министарства правде. Чињеница да су представници Удружења тужилаца и Друштва судија били чланови ових комисија говори о новој значајној улози струковних удружења у складу са међународним стандардима. На овај начин, по први пут у Србији, остварена је непосредна и успешна сарадња са Министарством правде не само у изради закона већ и по многим другим важним питањима.

Мишљења сам да је Удружење свој највећи успех постигло управо у време реформе правосуђа у Србији, тако што је дало велики допринос на унапређењу и реализацији циљева постављених Националном стратегијом за реформу правосуђа.

У реализацији ових пројеката највећа сарадња је остварена са Канадским пројектом реформе правосуђа који је финансирала Канадска агенција за међународни развој (ЦИДА). Министарство правде Републике Србије било је домаћин Конференције о реформи правосуђа којом је обележен крај активности Канадског пројекта 14. и 15. септембра 2009. године, а 30. септембра 2009. године је одржана Конференција у Медија центру, у Београду, на тему „Улога струковних удружења у реформи правосуђа и подршка Канадског пројекта

за реформу правосуђа у Србији”. Једна од потврда активног учешћа у реформи правосуђа је свакако и ОЕБС-ова награда за Личност године 2009. године, која је припала носиоцу јавнотужилачке функције и члану Удружења тужилаца, за посвећеност и стручни допринос модернизацији српског тужилаштва и подизању његове ефикасности, као и доприносу спровођења програма Мисије ОЕБС-а у реформи правосуђа у Србији.

Нормативни део, као темељ реформе, добио је признања, дао видљиве резултате и омогућио успешно постављену и започету реформу правосуђа. Али целокупна реформа не подразумева само доношење нових закона и подзаконских аката, већ и промену свести, начина размишљања и рада сваког појединца, како тужилаца тако и представника свих осталих државних органа. Стога, може се рећи да реформа правосуђа у Србији није дала очекиване резултате у складу са постављеним циљевима.

А онда по ко зна који пут, поновни реизбор јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца у Србији. Пети или шести пут по реду у периоду од неколико година, више смо престали да бројимо. Међутим, сматрали смо да се овај реизбор разликује од претходних по више основа. Пре свега, први пут у историји тужилаштва, Државно веће тужилаца бира

заменике јавних тужилаца за трајно обављање функције и Народној скупштини предлаже за избор заменике јавног тужиоца који се први пут бирају на ову функцију. Устав из 2006. године Државно веће тужилаца дефинише као „самосталан орган који обезбеђује и гарантује самосталност јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца у складу са Уставом” (чл. 164.). Чињеница да већину чланова Државног већа тужилаца чине управо тужиоци (6 од укупно 11 чланова), требало би да представља гарант објективности у поступку избора односно реизбора.

То је и био смисао увођења новог тела које ће једног дана бирати и јавне функције а не Народна скупштина на предлог Владе, чиме би се потпуно отклонио сваки утицај политике у изборни систем носилаца јавнотужилачке функције. Закон о Државном већу тужилаца јасно дефинише положај, састав, надлежност и начин рада Државног већа тужилаца, начин избора и разрешења чланова Државног већа тужилаца и трајање њиховог мандата.

Даље, по први пут имамо Правилник о критеријумима и мерилима за оцену стручности, оспособљености и достојности кандидата за носиоца јавнотужилачке функције, у чијој изради су учествовали и представници Удружења тужилаца, односно представници јавнотужилачке

организаације. Правилником се утврђују објективни и јединствени критеријуми, примењива и упоредива мерила и уређује непристрасан и контроли подложен поступак утврђивања стучности, оспособљености и достојности.

Очигледно да би заједнички циљ Државног већа тужилаца, као најважнијег тела и Удружења тужилаца, као струковног тела, требало да буде заштита интереса јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије и очување њихове самосталности.

Па ипак, на ванредној седници Управног одбора одржаној децембра месеца 2009. године након окончаног реизбора, по први пут сам схватила да од заједништва нема ни трага. Делили смо се на „изабране” и „неизабране”, и то се осећало у ваздуху и без изговорених речи које су садржале разочарање, прекор и међусобна оптужења. Од „изабраних” само нас неколицина. Где су остали? Било је потресно слушати исповести колега који су остали без посла, збуњени, беспомоћни и без подршке. Том приликом и на том месту, иза гомиле питања која су остала без одговора, притајено, али ипак видно, наметнуло се једно крупно питање, питање опстанка Удружења тужилаца. У недостатку комуникације, различитих мишљења и

размислиолажења у концепцији, нисмо се сложили чак ни у одлуци како даље и шта нам је чинити? У тренутку када је све изгледало бесмислено и без крајњег циља, један колега је рекао да „ако је опстанак Удружења цена за враћање макар и десет тужилаца, онда ту цену треба платити”. Подржала сам сваку његову изговорену реч. Пружити подршку и помоћ својим колегама много је вредније од опстанка овог Удружења. Али то не значи да треба заборавити шта је Удружење до сада учинило, као што не треба и не сме да се забораве људи који су 2001. године основали Удружење тужилаца. Доћи ће нови, млади тужиоци, основаће можда боље, квалитетније и перспективније удружење. Али, да ли формирање новог удружења значи да треба уништити постојеће и избрисати све што је до сада урађено. Свакако да не. То је наш српски менталитет, који по сваку цену руши мостове иза себе, не питајући за цену. Мислим да је превелика цена и губитак оспособљеног тужилачког кадра. Не треба заборавити да је за формирање доброг јавног тужиоца потребно пре свега време, знање и новац. Држава је једног момента уложила у све те људе и треба бити рационалан и веома обазрив у одабиру, односно расипању тог кадра. Свакако да смо свесни да одређени број „неизабраних”, па и „изабраних”, не испуњава

кумулятивно сва три наведена услова. Али то је проблем који ће, надам се, бити решен у догледно време, како у интересу јавних тужилаца, тако и у интересу целог друштва.

Већ сам напоменула да је Правилником предвиђено да стручност, оспособљеност и достојност представљају основ при предлагању и избору носилаца јавног тужилачке функције. Највише полемике било је око појма „достојности” који је без правог тумачења преузет из претходног Закона о јавном тужилаштву, а који је тада, по мом мишљењу, имао сасвим другу конотацију. Када је реч о реизбору, не могу а да не поменем наше колеге које су цео свој радни век провеле у тужилаштву, а отишли су без поздрава и лепе речи у „заслужену пензију”. Некада смо са подсмехом гледали испраћај пензионера који су уз скромну закуску добијали ручни сат као награду за свој животни рад и допринос тужилаштву и овој држави. Сада нема ни осмеха, ни подсмеха, можда само по која суза. Нешто попут 2004. године.

Не желим никога да помињем поименично али питање је да ли ћемо икада више имати тако врсне јавне тужиоце и сјајне познаваоце права. Данашње време, проблеми, борба за власт, неразумевање, одсуство сваке комуникације, знање ставља у други план.

А без уложеног труда у младе кадрове и пренетог знања нећемо имати стручне и оспособљене тужиоце, можда само „достојне”.

Зато је одлука о опстанку Удружења тужилаца на свима нама.

